

Význam odborné praxe pro studenty oboru Zdravotně sociální pracovník

Erika Komoňová

Bakalářská práce
2016



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav zdravotnických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Erika Komoňová**
Osobní číslo: **H12549**
Studijní program: **B5350 Zdravotně sociální péče**
Studijní obor: **Zdravotně sociální pracovník**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Význam odborné praxe pro studenty oboru Zdravotně sociální pracovník**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti zdravotně sociální práce.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního průzkumu formou dotazníkového šetření u studentů oboru Zdravotně sociální pracovník.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků průzkumu, jejich shrnutí a návrh doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

COLLINS, Stewart. Social Work Students: Stress, Support and Well-Being. British Journal of Social Work, 2010, vol. 40, p. 963-982. ISSN 0045-3102.

KAHÁNKOVÁ, Jana. Průvodce odborným praktickým vzděláváním v sociální práci pro studující. Ostrava: Ostravská univerzita, 2012. ISBN 9780-80-7368-468-6.

KUTNOHORSKÁ, Jana. Výzkum v ošetrovatelství. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2713-4.

KUTNOHORSKÁ, Jana, Martina CICHÁ a Radoslav GOLDMANN. Etika pro zdravotně sociální pracovníky. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3843-7.

KUZNÍKOVÁ, Iva a kol. Sociální práce ve zdravotnictví. Praha: Grada, 2011. ISBN 9780-80-247-3676-1.

MATOUŠEK, Oldřich, Istifan MAROON a Hana PAZLAROVÁ. Vzdělávání studentů sociální práce v terénu, model pro supervizi. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 9780-80-246-1307-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michaela Vaško
Ústav zdravotnických věd

Datum zadání bakalářské práce:

18. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

20. května 2016

Ve Zlíně dne 18. prosince 2015


doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka




Mgr. Zlatica Dorková, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- o odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- o beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- o na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- o podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- o podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- o pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- o elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- o na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 20.7.2021

Kamil Škvařil

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nerádjedlečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Dizertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisk, výtisk nebo rozmnoženiny.*

(3) *Přátel, ze odevzdaním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, uděje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené učněm nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají na obvyklých podmínkách právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpověď-li autor takového díla udělil svolení bez vádného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nabrzení chybného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 sáhává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdětku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdětku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá významem odborné praxe pro studenty oboru Zdravotně sociální pracovník. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce se zabývá obecně zdravotně sociální prací a definicí zdravotně sociálního pracovníka. Další kapitola se zabývá vzděláváním zdravotně sociálního pracovníka v ČR. V poslední kapitole je práce zaměřená konkrétně na odborné praktické vzdělávání, kde je blíže definována odborná praxe. Praktická část je založena na kvantitativním výzkumu a pomocí dotazníkového šetření zjišťuje názor studentů na význam a přínos odborné praxe.

Klíčová slova: zdravotně sociální pracovník, vzdělávání, student, odborná praxe

ABSTRACT

This Bachelor's thesis focuses on the purpose of practical training experience for students of healthcare social work program at the university. The thesis is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part deals with healthcare social work in general and offers a definition of a healthcare social worker. The next chapter concentrates on education of healthcare social workers in the Czech Republic. The last chapter specifically addresses the issue of practical and vocational education. This chapter also provides a more detailed description of practical training. The practical part is carried out by means of quantitative research and a questionnaire survey that aims to determine the opinion of students on the purpose and benefit of practical training experience.

Keywords: healthcare social worker, education, student, practical training

Chtěla bych touto cestou poděkovat vedoucí bakalářské práce paní Mgr. Michaelae Vaško za ochotu, pomoc a cenné rady při zpracování bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat celé mé rodině, protože mi byli velkou oporou. Velké díky také patří všem respondentům za ochotu a čas, který mi věnovali při vyplňování dotazníku.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto: „*Praxe je nejlepší učitelka.*“

Cicero

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ PRÁCE	12
1.1 METODY SOCIÁLNÍ PRÁCE VE ZDRAVOTNICTVÍ	12
1.2 ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	15
1.2.1 Vlastnosti a kompetence zdravotně sociálního pracovníka	15
1.2.2 Činnosti zdravotně sociálního pracovníka	17
2 VZDĚLÁVÁNÍ VE ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ PRÁCI	20
2.1 VZDĚLÁVÁNÍ ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA V ČR	20
2.2 VÝZNAM VZDĚLÁVÁNÍ VE ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ PRÁCI	22
2.3 CÍLE VZDĚLÁVÁNÍ STUDENTŮ ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	23
2.4 TEORETICKÉ A PRAKTICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ.....	24
2.4.1 Vztah teorie a praxe	25
3 ODBORNÉ PRAKTICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ	27
3.1 ODBORNÁ PRAXE	27
3.1.1 Formy odborné praxe	29
3.1.2 Fáze odborné praxe	29
3.1.3 Student ve vztahu k výkonu praxe	31
3.2 SEMINÁŘ K ODBORNÉ PRAXI	33
3.3 SUPERVIZE	34
3.3.1 Vzdělávací supervize	35
3.4 SEBEREFLEXE.....	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	38
4.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÝ PROBLÉM	38
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	39
4.3 METODA A DRUH VÝZKUMU.....	39
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	40
4.5 REALIZACE VÝZKUMU A ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	41
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	42
5.1 DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE RESPONDENTŮ.....	42
5.2 OSOBNÍ NÁZOR RESPONDENTŮ NA ODBORNOU PRAXI.....	46
5.3 ZAJIŠTĚNÍ A PŘÍPRAVA ODBORNÉ PRAXE ZE STRANY FAKULTY	50
5.4 PEDAGOGICKÁ SUPERVIZE.....	57
5.5 PŘÍNOS VŠECH DOSAVADNÍCH PRAXÍ.....	61
5.6 HODNOCENÍ ODBORNÉ PRAXE, KTEROU STUDENTI ABSOLVOVALI NAPOSLED.....	68
6 DISKUZE	73
ZÁVĚR	78
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	79
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	82

SEZNAM GRAFŮ	83
SEZNAM TABULEK.....	84
SEZNAM PŘÍLOH.....	85

ÚVOD

Práci s názvem **Význam odborné praxe pro studenty oboru Zdravotně sociální pracovník** jsem si vybrala zejména proto, že považuji odbornou praxi za nejdůležitější součást přípravy do budoucí profese. Zajímali mne názory ostatních studentů, zda mají podobný pohled na odbornou praxi jako já. Odborné praxe mají v systému vzdělávání zdravotně sociálních pracovníků významné postavení, protože hlavně díky praxi se mohou studenti „učit řemeslu“ zdravotně sociálního pracovníka a formovat svoji osobnost. Je to jediná možnost ve výuce, kde je student v kontaktu s klienty a na „vlastní kůži“ může zažívat veškerou realitu. Praxe je také prostorem, ve kterém může student propojit to, co se teoreticky ve výuce naučil a kreativně tyto znalosti a dovednosti v přímé praxi uplatnit. To, co se studenti v rámci praxí a také supervizí naučí, může ovlivnit jejich představy o zdravotně sociální práci.

Cílem bakalářské práce je tedy, zjistit názory studentů na význam a přínos odborné praxe v rámci oboru Zdravotně sociální pracovník. Hodnocení je užitečné pro posouzení kvality odborné praxe a může tak přispět k jeho odbornému vývoji. Zpětná vazba od studentů může porovnat to, co se studenti naučili v rámci praxe a za jak důležitou ji považují a váží si jí.

Předkládaná práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce se zabývá obecně zdravotně sociální prací a definicí zdravotně sociálního pracovníka, jeho vlastnostmi, kompetencemi a činnostmi. Další kapitola se zabývá vzděláváním zdravotně sociálního pracovníka v ČR, teoretickým a praktickým vzděláváním a propojením teorie s praxí. V poslední kapitole je práce zaměřená konkrétně na odborné praktické vzdělávání, kde je blíže definována odborná praxe a vše co s ní souvisí, například supervize, seminář k odborné praxi a sebereflexe. V neposlední řadě je v této kapitole zahrnuto téma o studentovy ve vztahu k výkonu praxe.

Praktická část je založena na kvantitativním výzkumu a pomocí dotazníkového šetření zjišťuje názor studentů na význam a přínos odborné praxe. Praktická část je rozdělena na tři části. V první je charakterizován výzkum, výzkumný problém, cíle výzkumu, výzkumné otázky, výzkumný vzorek a metoda a druh výzkumu, výzkumný vzorek a způsob zpracování dat. Ve druhé části jsou vyhodnoceny výsledky, které jsou v podobě tabulek a grafů. V poslední části je vedena diskuze, kde jsou rozebrány v závěru důležité výsledky spojené s cíli práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ PRÁCE

V této úvodní kapitole se seznámíme se zdravotně sociální prací obecně, její definicí a metodami. Dále si definujeme profesi zdravotně sociálního pracovníka, jeho vlastnosti a kompetence, které by měl každý zdravotně sociální pracovník mít. V kapitole jsou také zahrnuty činnosti, které zdravotně sociální pracovník vykonává.

Zdravotně sociální práce neboli sociální práce ve zdravotnictví je velmi různorodá a rozmanitá. Hlavním smyslem je pomoc klientovi, jeho rodině i širšímu prostředí. *„Úkolem sociální práce je využít vlivu psychosociální sféry na nemoc k lepší adaptaci, překonání obtíží, motivaci k léčbě a spolupráci a konečně ke kvalitnějšímu životu“* (Kuzníková, 2011, s. 18).

Sociální práce ve zdravotnictví je oblastí, kde se zdravotní a sociální péče prolínají. Návaznost sociální a zdravotní péče je nezbytnou součástí léčebného a ošetrovatelského procesu (Kutnohorská, Cichá a Goldmann, 2011, s. 69).

Zdravotně sociální práce ve zdravotnictví se podle Kutnohorské, Ciché a Goldmanna (2011, s. 28) definuje jako *„odborná disciplína zaměřená na sociální práci s člověkem, který se v souvislosti se svým zdravotním stavem či věkem (často obojím) dostal do svízelné životní (sociální) situace, nebo již ve svízelné životní situaci byl ještě před hospitalizací či jinou intervencí ze strany poskytovatelů zdravotní péče“*.

1.1 Metody sociální práce ve zdravotnictví

Podle Kuzníkové (2011, s. 64 – 65) návaznost zdravotní a sociální péče zajišťují zdravotně sociální pracovníci a záleží na nich, jak vhodnou metodu zvolí, především závisí na zdravotním stavu klienta, na jeho sociálním a rodinném zázemí. V sociální práci ve zdravotnictví dělíme metody na sociální práci s jednotlivci, sociální práci s rodinou a sociální práci se skupinami a komunitami.

- **Sociální práce s jednotlivci** – je historicky nejstarší metoda sociální práce (Levická, 2002, s. 100) a je také jedna z nejužívanějších a nezastupitelných metod sociální práce ve zdravotnictví. Lze ji uplatnit v práci s klienty mnoha klinických pracovišť akutní medicíny, rehabilitační péče, paliativní péče. Metoda začíná sběrem anamnestických informací a rozhovorem s klientem. Během rozhovoru zdravotně sociální pracovník zjišťuje sociální a rodinné zázemí klienta, jeho vztahy

v rodině, sociální vrstvy, jeho náboženství, sousedské aktivity (Kuzníková, 2011, s. 65).

- **Sociální práce s rodinou** – metoda sociální práce s rodinou má ve zdravotnictví široké. Zdravotně sociální pracovník se v praxi setkává s rodinou v rámci léčebné preventivní péče, v ústavních zařízeních, (kojenecké ústavy, dětské domovy, dětská centra) v rámci nemocnic a odborných lékařských ústavů (psychiatrické léčebny, rehabilitační ústavy). Postupy při sociální práci s rodinou závisí na druhu onemocnění či znevýhodnění klienta, akutností či chronicitou nemoci a formou poskytované péče (Kuzníková, 2011, s. 65, 72).
- **Sociální práce se skupinami** – tyto metody jsou v praxi sociální práce ve zdravotnictví využívány v menším měřítku, přestože mají mnoho výhod například v oblasti prevence a podpory. Výhodou této metody je, že dokáže ulehčit náročnou práci zdravotně sociálního pracovníka (Kuzníková, 2011, s. 65).

Sociální práce se skupinou bývá aplikována ve specializovaných zdravotnických zařízeních (psychiatrické kliniky, léčebny, intermediární zařízení). Hlavním specifickým rysem u metody sociální práce se skupinou je předávání vzájemné podpory a zkušeností mezi členy se stejným problémem. Vedení skupiny je většinou pod osobou, která má zkušenosti s určitým onemocněním a jeho důsledky (Kuzníková, 2011, s. 82 – 83). Navrátil (2001, s. 126) popisuje skupiny tak, že mohou během působení měnit svůj účel. Například skupina diskusí se změnila na skupinu se sociálními cíli. Každá skupina by měla mít svůj účel jasně definovaný, jinak by mohla být pro klienty matoucí.

- **Sociální práce s komunitami** – Komunitní sociální práce patří mezi nejhlavnější metody sociální práce (vedle individuální a skupinové sociální práce). Komunitní práce napomáhá rozvoji společenských institucí a zahrnuje důležité procesy plánování a organizování (Navrátil, 2001, s. 131).

V sociální práci s komunitami klient není jen jednotlivce sám o sobě, ale je člen určité komunity, klientem jsou také rodiny, skupiny tvořící komunitu a komunita jako celek (Kuzníková, 2011, s. 88). Komunitní sociální pracovník musí komunitu, která tvoří celek znát, aby rozuměl vlivu prostředí na rozvoj chování jednotlivce. Aby v rámci své činnosti mohl komunitní sociální pracovník zapojit jednotlivce do řešení problémů, musí být také obeznámen s organizací a institucí (Navrátil, 2001, s. 131-132).

Levická (2002, s 95-97) uvádí že, zdravotně sociální pracovník v každodenní práci využívá více metod bez toho, aby si přímo vyčleňoval konkrétní metodu. Zdravotně sociální pracovník si nevystačí pouze s jedinou metodou, ale musí při své práci využívat více metod, které mění podle potřeby. V dnešní době jde o širokou skupinu metod, které můžeme rozdělit do následujících skupin vyobrazených v tabulce níže:

Tabulka 1 Metody zdravotně sociální práce

Metody podle demografického hlediska	Sociální práce s dětmi, sociální práce s mládeží, sociální práce s dospělou populací, sociální práce s občany vyššího věku, sociální práce s muži, atd.
Metody podle statusového hlediska	Sociální práce se zaměstnanými, sociální práce s bezdomovci, sociální práce se společensky nepřizpůsobivými, sociální práce s migranty, sociální práce s etnickými minoritami, atd.
Metody podle místa výkonu	Sociální práce v terénu, sociální práce institucionální, sociální práce komunitní, sociální práce ambulantní, atd.
Metody podle příjmového hlediska	Profesionální sociální práce, dobrovolná sociální práce, atd.
Metody podle druhu činností	Sociální služby, sociální poradenství, sociální prevence, sociálně právní ochrana, starostlivost, supervize, dávky, mediace, náhradní rodinná péče, posuzování potřeb, zprostředkování, krizová intervence, vzdělávání, sociální výzkum, atd.

Zdroj: vlastní zpracování dle Levické (2002, s 95-97)

1.2 Zdravotně sociální pracovník

Zdravotně sociální pracovník je zařazen mezi nelékařská zdravotnická povolání a podle §10 zákona č. 96/2004 Sb. Zdravotně sociální pracovník vykonává činnost v rámci preventivní, diagnostické a rehabilitační péče v oboru zdravotně sociální péče. Dále se zdravotně sociální pracovník podílí na ošetrovatelské péči v oblasti uspokojování sociálních potřeb pacienta (dle § 10 zákon č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních).

„Zdravotně sociální pracovníci pomáhají jednak jednotlivcům, skupinám, rodinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo jí získat zpět“ (Matoušek, 2008, s. 11).

Zdravotně sociální pracovník by měl být člověk, který může dávat a má co nabídnout. Pomocí sebeuvědomění a sebezpozorování lze lépe plánovat a realizovat jednání s druhými lidmi (Kutnohorská, Cichá a Goldmann, 2011, s. 11).

Zdravotně sociální pracovník vystupuje jako zástupce majoritní společnosti tedy státu a jako prostředník mezi klientem a společností. Je vázán profesionální povinností dodržovat normy a zákonná ustanovení, což může do jisté míry ztěžovat vztah zdravotně sociálního pracovníka a klienta. Tyto nelehké role ovlivňují jeho postoje a rozhodování, protože si musí být vědom toho, že podle Kutnohorské, Ciché a Goldmanna (2011, s. 86):

- Je představitelem a zástupcem státu.
- Je představitelem většiny.
- Je reprezentantem normality.
- Je arbitrem občanských práv klienta.
- Je obhájcem klienta.

1.2.1 Vlastnosti a kompetence zdravotně sociálního pracovníka

„Kompetence v praxi chápeme jako funkcionální projev dobře zvládané a uznávané profesionální role sociálního pracovníka, jejíž součástí jsou odborné znalosti, schopnost reflektovat adekvátně kontext a citlivě aplikovat hodnoty profese“ (Havrdová, 1999, s. 42).

Kompetentní sociální pracovník je ten, kdo je vybaven pravomocí vykonávat sociální práci a je schopen jednat s uznávanou profesionální rolí jako absolvent odborného vzdělání a jako člen sociální organizace (Havrdová, 1999, s. 42).

Podle Kuzníkové (2011, s. 29) je v sociální práci nezbytná schopnost empatie, autentičnost a vřelost. Zdravotně sociální pracovník by měl mít zájem o klienta a brát ho tak, jak se právě klient cítí. Jak už jsme zmínili, pracovníci se zabývají psychickými a sociálními potřebami, a proto je důležité navázat hodnotný lidský vztah, předpokládající důvěru mezi pracovníkem a klientem. Předpokladem pro zrání osobnosti zdravotně sociálního pracovníka je sebevzdělání, supervize a sledování vývoje teorií, metod a technik sociální práce. Kultivovaný projev, citovou vyrovnanost, přirozenou autoritu a pozitivní nazírání na svět by měli vlastnit všichni zdravotně sociální pracovníci a jsou to vlastnosti, o něž by měli pečovat tak, aby mohli jít svým klientům, spolupracovníkům a studentům příkladem.

„Důležitou schopností je vymezení hranic ve vztahu s klientem a rozlišování toho, co je záležitostí sociálního pracovníka a co zůstává pouze v kompetenci klienta. Pokud by sociální pracovník nebyl schopen dodržovat stanovené hranice, mohl by přebírat problémy klienta za své a tím narušit pomáhající proces“ (Kopřiva, 1997 in Kuzníková, 2011, s. 29).

Podle Gulové (2011, s. 36) by měl být zdravotně sociální pracovník důvěryhodný a měl by být schopen zúčastněného naslouchání klientům, tak aby vycítil klient vřelost a zaujetí případem. Další důležité vlastnosti jsou cílevědomost, iniciativa, smysl pro poznávání souvislostí, abstrakce, předvídavost, nápaditost, sebekritičnost, smysl pro humor, vysoká motivace, odolnost k neúspěchu, schopnost nést riziko, schopnost projevit nedůvěru vůči autoritám, odmítání stereotypu, zájem o informace, odmítání rychlých závěrů, potřeba participace na řízení, správná komunikace se spolupracovníky a zájem o další odbornost.

Další velmi důležitou schopností zdravotně sociálních pracovníků je podle Kuzníkové (2011, s. 29) i Levické (2002, s. 53) především komunikace. Komunikace je v profesionální práci nezbytná a skrze ni jsme schopni pochopit motivaci druhého člověka. Pokud z nějakých důvodů není realizovatelná, lze zvolit techniku pozorování, přičemž nedojde k autentickému porozumění druhému člověku. Obzvláště důležitá je také synchronizace verbální a nonverbální stránky komunikace.

Podle Kutnohorské, Ciché a Goldamanna (2011, s. 72-75) můžeme definovat kompetence zdravotně sociálního pracovníka následovně:

- **Kompetence profesně oborové** – mít teoretické znalosti a praktické dovednosti, být schopen se podílet na uspokojování sociálních potřeb klienta. Dále je důležité pracovat samostatně a v týmové práci a spolupracovat se zdravotnickými a sociálními pracovníky při realizaci sociálních opatření apod.

- **Kompetence sociálně anamnestické a diagnostické** – schopnost provádět sociální šetření u klientů, včetně odebírání sociální anamnézy, stanovování sociální diagnózy a sociální prognózy apod.
- **Kompetence poradenské a konzultační** – základem je poskytovat sociálně právní poradenství ve vztahu k onemocnění nebo jejich následkům, dále je potřebné podávat informace a realizovat konzultační činnost klientům i jejich rodinám apod.
- **Kompetence výchovné** – schopnost provádět sociální prevenci, včetně depistážní činnosti, s cílem vyhledávat jedince, kteří se v důsledku své nemoci nebo nemoci blízkých osob ocitli v nepříznivé sociální situaci apod.
- **Kompetence rozhodovací** – být schopen sestavit plán psychosociální intervence ve vztahu k životní situaci klienta a mít základní poznatky v krizové intervenci, které lze uplatnit v praxi.
- **Kompetence organizační** – důležitá je znalost v oblasti řízení zdravotnictví, schopnost komplexně připravovat klienty pro ústavní péči a pro zařízení sociální intervence, dále je nezbytné průběžně sledovat zdravotnickou a sociální dokumentaci jednotlivých klientů, podílet se na přípravě propuštění klientů včetně zajištění následné péče a služeb.
- **Kompetence metodické** – schopnost navrhnout nové standardy a metody zdravotně sociální péče ve zdravotnických zařízeních.
- **Kompetence jazykové** – důležitost vyjadřovat se kultivovaně v českém i cizím jazyce, též být schopen studia odborné literatury v cizím jazyce, rozumět základní latinské terminologii apod.
- **Kompetence komunikativní a etické** – schopnost správně se dorozumět v oboru sociální práce ve zdravotnictví a dále adekvátně informace sociálního charakteru předávat. Být znalý v etických kodexech a ctít důvěrnost informací o klientovi a jeho blízkých. Schopnost eticky komunikovat s klienty, jejich blízkými a také kolegy.
- **Kompetence osobnostně kultivující** – schopnost sebereflexe a sebevzdělání.

1.2.2 Činnosti zdravotně sociálního pracovníka

Ve výkonu povolání zdravotně sociálního pracovníka se poskytují činnosti preventivní, diagnostické a rehabilitační práce v oblasti zdravotně sociální, také se vykonávají činnosti

v oblasti ošetrovatelské péče při uspokojování sociálních potřeb klienta (Kutnohorská, Cichá a Goldmann, 2011, s. 69).

Činnosti zdravotně sociálního pracovníka jsou specifikovány ve vyhlášce č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 3 odst. 1 vyhláška říká, že zdravotně sociální pracovník vykonává bez odborného dohledu tyto činnosti:

- provádí sociální prevenci, depistážní činnosti zaměřené na včasné vyhledávání jedinců, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci,
- provádí sociální šetření u klientů a posuzují jejich životní a především sociální situaci, spolupracují s orgány veřejné správy a dalšími subjekty,
- sestavují plán psychosociální intervence do životní situace klienta a spolupracují s dalšími zdravotnickými pracovníky,
- zajišťuje sociálně-právní poradenství ve vztahu k onemocnění nebo k jeho následkům,
- účastní se integrace pacientů, kteří potřebují pomoc v důsledku nedostatku fyzických, psychických nebo sociálních schopností,
- připravuje a organizuje rekondiční pobyty,
- vykonává přípravu k propuštění pacientů, včetně zajištění další péče a služeb,
- provádí odborné poradenství v sociální oblasti v případě úmrtí pacientů a zajišťuje následné spojení s úmrtím (§ 9 vyhláška č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků).

Zdravotně sociální pracovník klientům běžně poskytuje kvalitní zdravotní, sociální péči a plně respektuje specifika nemocných lidí, jedinců s handicapem, seniory, blízké klientů a dalších, kteří takovou péči vyžadují (Kutnohorská, Cichá a Goldmann, 2011, s. 68).

Jak uvádí Gulová (2011, s. 36) do činností zdravotně sociálního pracovníka lze zařadit pět základních etap sociální práce, ty jsou:

- **Etapa sociální evidence a první kontakt s klientem** – klient přichází se svou situací za zdravotně sociálním pracovníkem. Při setkání se předpokládají tři druhy sociální evidence, a to reálná, svědecká a podle okolností. Dále se zpracuje a navrhne plán akcí. Zdravotně sociální pracovník hodnotí výsledky své činnosti z pohledu klienta a z pohledu společnosti.

- **Etapa diagnostická** – zdravotně sociální pracovník vytváří komplexní pojetí sociální diagnózy formou rozhovoru, pozorování, posudků a zpráv odborníků.
- **Etapa zpracování plánu a sociální terapie** – zdravotně sociální pracovník v závěru ověřuje výsledky sociální práce.

2 VZDĚLÁVÁNÍ VE ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ PRÁCI

Vzdělávání zdravotně sociálních pracovníků je v současnosti nejdůležitější součástí výkonu této profese. Doba, kdy ve vzdělávání zdravotně sociálních pracovníků bylo jenom středoškolské učení, skončila. Zdravotně sociální pracovníci jsou vzděláváni v rámci akreditovaných studijních programů na vyšších odborných a vysokých školách.

Šimek (2004, s. 12) uvádí, že za důležitou součástí kvalitního vzdělávání zdravotně sociálních pracovníků by měly být odborné teoretické znalosti a především uvedení pracovníků do přímé praxe. Součástí vzdělávání by měla také být supervize probíhající po celou dobu jejich angažovanosti v pomáhajících profesích.

Zdravotně sociální pracovník pro výkon svého povolání musí disponovat kompetencemi pro oblast sociální i zdravotní a musí získat vzdělání odpovídající legislativním normám obou resortů. Pro lepší pochopení a uchopení prezentované problematiky si jednu celou kapitolu zaměříme na vzdělávání zdravotně sociálního pracovníka, kde se dozvíme jaké vzdělání a odborná způsobilost je zapotřebí u povolání zdravotně sociálního pracovníka. Dále si vymežíme studijní obory Zdravotně sociálního pracovníka v ČR. V dalších kapitolách se zaměříme na význam a cíle vzdělávání zdravotně sociálních pracovníků. V poslední kapitole, která je nezbytnou součástí ve vzdělávání je teoretická a praktická příprava. V souvislosti s těmito pojmy se v podkapitole zmíníme o vztahu mezi teorií a praxí.

2.1 Vzdělávání zdravotně sociálního pracovníka v ČR

U povolání zdravotně sociálního pracovníka je zapotřebí odborná způsobilost pro výkon povolání, která je uvedena v zákoně č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). Odborná způsobilost k výkonu zdravotně sociálního pracovníka se získává absolvováním (dle § 9 zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních):

- a) akreditovaného zdravotnického bakalářského nebo magisterského studijního oboru se sociálním zaměřením
- b) alespoň tříletého studia v oblasti sociální na vyšších odborných školách nebo vysokých školách oboru Zdravotně sociální pracovník,

c) specializačního studia v oboru zdravotně sociální péče získané po odborné způsobilosti všeobecné sestry.

Dále zákon (108/2006 Sb.) stanovuje předpoklady k výkonu povolání sociálního pracovníka. Předpoklady jsou bezúhonnost, způsobilost k právním úkonům, zdravotní a odborná způsobilost. Tento zákon se shoduje s Mezinárodní federací sociálních pracovníků, které stanovila podmínky pro výkon profese sociálního pracovníka. Zdravotně sociální pracovník musí dosáhnout minimálně 21 let potřebného pro výkon praxe a také disponovat požadovanými úrovněmi všeobecných a odborných vědomostí a sociálních zručností (Levická, 2002, s. 51).

Vzdělání zdravotně sociálního pracovníka je v České republice regulováno zákonem č. 96/2004 Sb. (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů. Legislativa zdravotnického rezortu neklade jako prioritu získání vzdělání v oboru sociální práce tak, jak vymezuje zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., a minimální standardy vzdělávání v sociální práci. Donedávna bylo získávání kvalifikace zdravotně sociálního pracovníka (nelékařské zdravotnického pracovníka bez odborného dohledu) v České republice zajišťováno pouze celoživotním vzděláváním – akreditovaným kvalifikačním kurzem. Kvůli narůstající potřebě kvalifikovaných zdravotně sociálních pracovníků byla potřeba obnova vzdělávání v sociální práci na vysokoškolské úrovni a profesionalizace sociální práce. Reakcí na tento problém jsou snahy o akreditaci nových studijních oborů na univerzitách bakalářského studijního oboru zdravotně sociální pracovník. Plně akreditovaný studijní obor v souladu s legislativami ministerstev zdravotnictví, práce a sociálních věcí je již pro zájemce o studiu k dispozici (Kuzníková, 2011, s. 27-28).

Momentálně se studijní obor Zdravotně sociální pracovník v České republice vyučuje na čtyřech veřejných vysokých školách. Obor je nabízen v prezenční i kombinované tříleté formě bakalářského typu studia. Pouze v Ostravské univerzitě je nabízen navazující magisterský obor Zdravotně sociální pracovník.

Obory najdeme na těchto univerzitách a fakultách:

- **Ostravská univerzita v Ostravě** – Fakulta sociálních studií, studijní obor – Zdravotně sociální péče. Bakalářský typ studia je vyučován ve formě prezenční, navazující magisterský typ studia je vyučován v prezenční i kombinované formě studia (Ostravská univerzita v Ostravě, © 2006-2016).

- **Univerzita Pardubice** – Fakulta zdravotnických studií, studijní obor – Zdravotně sociální péče. Obor je vyučován v prezenční formě bakalářského typu studia (Univerzita Pardubice, © 2016).
- **Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně** – Fakulta humanitních studií, studijní obor – Zdravotně sociální pracovník. Obor je vyučován v prezenční i kombinované formě bakalářského typu studia (Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, © 2000-2016).
- **Vysoká škola polytechnická Jihlava** – Katedra sociální práce, studijní obor – Zdravotně sociální pracovník. Studuje se v prezenční i kombinované formě bakalářského typu studia (Vysoká škola polytechnická Jihlava, © 2016).

Tyto studijní obory zdravotně sociálního pracovníka připravují studenty k výkonu nelékařského zdravotnického povolání v souladu s platnou legislativou zákona č. 96/2004 Sb. a k získání kompetencí zdravotně sociálního pracovníka jsou v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb.

2.2 Význam vzdělávání ve zdravotně sociální práci

„Smysl a význam, který je odborným praxím na školách přisuzován, je jedním z klíčových faktorů, který ukazuje, jaké postavení má praxe studentů na školách, a které může být diferenčním znakem jednotlivých přístupů“ (Navrátilová, 2009, s. 12).

Podle Hanuše musí zdravotně sociální pracovník mít a pochopit potřebné dovednosti a nástroje, aby mohl naplnit své poslání. Proto je velmi důležitá a významná příprava a vzdělání budoucích zdravotně sociálních pracovníků. Přípravy ztěžují neustálé změny ve společnosti a jejich akcelerace, stále přibývá sociálních problémů a jejich řešení vyžaduje další a další znalosti a dovednosti ve zdravotně sociální práci (Hanuš, in Sociální práce, 2007, s. 5).

Úkolem studia není učit studenty účetnictví a pouze administrativní práce, ale škola by měla posílit schopnost studenta v rozhodování i tím, že mu nabídne orientaci v sociální legislativě, ukáže mu, jak jsou koncipovány různé typy sociální legislativy a naučí studenta vnímat výhody i rizika přístupu ke klientu. Škola by měla také podporovat orientaci studenta na bližního a jeho vnímavost vůči potřebám lidí, které nemusí být z hlediska zdravého rozumu tak patrné. Poslání vysokoškolského studia zdravotně sociální práce je ovšem širší. Pokud kvalifikovaný zdravotně sociální pracovník vykonává administrativní role, tak by měl kromě vyřízení potřebné agendy také navázat s klientem kontakt a ukázat

mu jak řešit problémy. Měl by být také schopen žadateli usnadnit akceptaci jeho ekonomické, rodinné či právní situace (Musil, in Sociální práce 2007, s. 7-8).

Zdravotně sociální pracovník by se měl na vysoké škole naučit kontrolovat svůj emocionální vklad do vztahu s klientem tak, aby své emoce rozdával umírněným způsobem a rovným dílem. Je důležité se naučit emocionální vyzrálosti, aby student brzy nevyhořel a aby se dostalo na všechny potřebné. Aby mohl zdravotně sociální pracovník klientovi pomoci překonat potíže, učí se student na určité úrovni znát a využívat pojmy a teorie tak, aby s jejich pomocí rozpoznal různorodé faktory sociálního fungování klienta a dokázal určit, které faktory jsou v zájmu klienta sociálního fungování změnit (Musil, in Sociální práce, 2007, s. 8-9).

2.3 Cíle vzdělávání studentů zdravotně sociální práce

Hlavními cíli vzdělávání zdravotně sociálních pracovníků jsou především rozvoj sebeuvědomění a ztotožnění s profesí, pochopení kolegiálních vztahů v organizacích a vytvoření analytického, hodnotícího přístupu k teorii, praxi a k pracovnímu výkonu (Kerson, 1994, Richardson 1989, in Maroon, Matoušek a Pazlarová, 2007, s. 12).

Podle Hoffmanna (1990, in Maroon, Matoušek a Pazlarová, 2007, s. 11-14) je hlavním cílem vytvořit takové podmínky, které studentům umožní:

- Celkově se ztotožnit s profesí zdravotně sociálního pracovníka.
- Stanovit cíle při vykonávání profese zdravotně sociálního pracovníka a využít je při práci s jednotlivci, skupinami nebo komunitami.
- Poskytnout pomoc všem klientům bez ohledu na vyznání, pohlaví nebo barvu pleti.
- Rozpoznat problémy klientů s širším sociálním nebo společenským kontextem.
- Aplikovat techniky intervence a přizpůsobit je potřebám klientů.
- Rozvádět profesní zodpovědnosti a dovednosti.
- Rozvinout schopnost studentů vědecky pozorovat, samostatně studovat, vyjadřovat se, využívat své schopnosti v terénu, analyzovat a aplikovat poznatky získané při supervizi, interpretovat odbornou literaturu.
- Provádět teorii do praxe.

Podle Caspiho a Reida (2002, in Punová a kol. 2014, s. 90) by měly být vzdělávací cíle rozlišeny do dvou kategorií, a to vzdělávací a praktické. Tyto kategorie směřují k dosažení a zvýšení profesionálních znalostí a dovedností zdravotně sociálního pracovníka. Cíle

vzdělávání by měly být navázány na vzdělávací potřeby, a ty by se měly skládat ze tří základních kroků:

- **Identifikace cílů** – tento krok je zaměřen na zjišťování toho, co student neví a v čem má mezery ve vědomostech, které mají úzký vztah ke vzdělávacímu procesu.
- **Stanovení priorit** - aby byl vzdělávací proces úspěšný, je potřebné stanovit nejdůležitější priority ve vztahu k vzdělávacím potřebám studenta.
- **Výběr cílů** – stanovení priorit umožňuje přesné definování cílů.

2.4 Teoretické a praktické vzdělávání

Teoretické vzdělávání zahrnuje široký proces o učení za hranici bezprostředních požadavků praxe a začleňuje pracovní úkoly a nároky do širšího profesionálního kontextu. Teoretické vzdělávání má dva rysy, které jej odlišují od praktického vzdělávání. Prvním znakem teoretického vzdělávání je, že se student učí pracovat se znalostmi, které pramení z výzkumů, a případně má výzkumy také samostatně realizovat. Dalším znakem teoretického vzdělávání je rozvoj kritického úsudku. Kvalitní teoretické vzdělávání u studentů probouzí zájem, který vede k hlubšímu zamyšlení se nad danou problematikou, a tak i k ucelenějšímu pohledu na dané téma (Navrátil, 2007, s. 5).

Sheafor, Horejsi (2000, in Navrátil 2001, s. 25) zdůvodňují potřebu teoretického vzdělávání následovně:

- poskytuje strukturu pro analýzu složitých a emotivních lidských problémů a situací,
- utřídí informace, předpoklady a domněnky do smysluplného celku,
- poskytuje odůvodnění pro jednání a rozhodování,
- poskytuje správný přístup k práci s lidmi,
- usnadňuje komunikace mezi profesionály.

Navrátil (2007, s. 5-8) charakterizuje praktické vzdělávání jako aktivity, které ve vzdělávacím procesu využívají aplikovaného učení, například pozorování, nácvik dovedností apod. Jedná se o takové aktivity, které univerzitní vzdělávání nejvíce napodobují realitě v profesi sociální práce. Určitá forma nácviku je velmi důležitým prvkem pro zvládnutí většiny dovedností. Navrátil tedy potvrzuje, že praktické vzdělávání je neoddělitelnou součástí vzdělávání a přípravy zdravotně sociálního pracovníka na výkon povolání.

Praktické vzdělávání vyjadřuje komplementaritu teoretického i praktického vzdělávání. Praktické vzdělávání tedy chápeme jako jeden z prvků odborné přípravy zdravotně

sociálních pracovníků na budoucí profesi. Tento typ vzdělávání je pojmenován jako zaměření na praktickou zkušenost s výkonem sociální práce. Právě praktické vzdělávání ve výuce rozvíjí znalosti a dovednosti, které posilují schopnosti zvládat výzvy a nároky profese. Praktické vzdělávání vytváří prostor, ve kterém se u studentů sociální práce rozvíjí schopnosti v práci s klienty, které odpovídají výzvám postmoderní doby a přispívá tak k budování identity sociální práce ve společnosti (Punová a kol., 2014, s. 62).

2.4.1 Vztah teorie a praxe

Ve zdravotně sociální práci má teorie s praxí úzkou souvislost. Vztah teorie s praxí je vztahem komplexním a měl by být oboustranně obohacující (Matoušek a kol., 2001, s. 195).

Slovo teorie je soubor vzájemně propojených definic a pouček, které představují systematický přehled pro použití v praxi. Používání teorie usnadňuje praxi, protože specifikuje, co se má dělat, jak a proč. Teorie v praxi celkově pomáhá zhodnotit problémy klientů (Gehler a Brown, 2012, s. 48-49). Zdravotně sociální pracovník takové teoretické návody potřebuje. Proto je nemyslitelné oddělit znalost teorie od výkonu praxe. Je velký rozdíl jestli jeho intervence probíhají na základě vlastních domněnek, pocitů, anebo poučeně na základě teoretického rámce. Snaha pomáhat lidem bez znalosti metodických postupů a jejich indikace je nebezpečná a může ohrožovat klienty v případě větších projektů i celou společnost (Navrátil, 2001, s. 25).

Robert Carew (1979, in Matoušek a kol., 2001, s. 195) charakterizoval ve vztahu teorie s praxí tyto problémové okruhy:

- Má být teorie sociální práce vědecká, nebo praktická? Je potřeba, aby teorie sociální práce naplňovala představy o vědecké teorii, nebo byla využitelná v praxi?
- Není teorie sociální práce příliš mnoho? Teorií je opravdu mnoho a navíc jsou v konkrétních aspektech, nebo jsou protichůdné. Je obtížné je aplikovat v jediné praxi.
- Jsou teorie sociální práce v praxi využitelné? Obtížné využití teorie v praxi může být proto, že řada teorií užívaných v sociální práci jsou teorie vypůjčené z jiných oborů a byly vytvořeny k jiným účelům a pro sociální práci se neosvědčují. Teorie může být v praxi nevyužitelná také kvůli nevhodnému způsobu vzdělávání zdravotně sociálních pracovníků.

Navrátil (2001, s. 25) tvrdí, že v sociální práci dochází v teoretické i praktické úrovni ke stálému dotváření teorií, aby usnadňovaly vnímání člověka jako celistvou bytost.

3 ODBORNÉ PRAKTICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Odborné praktické vzdělávání zdravotně sociální pracovníky připravuje na vykonávání činností, které jim společnost přidělila (Maroon, Matoušek a Pazlarová, 2007, s. 11), je profesní příprava a záruka budoucího uplatnění. Důležitým ve vzdělávání je myšlenka reflektivní praxe, která vychází z procesního charakteru vzdělávání, kdy by studující měli využívat teoretických východisek a znalostí při jednání v praxi (Kahánková a kol., 2012, s. 10).

Odborné praktické vzdělávání je důležitým aspektem vzdělávání v sociální práci a je zaměřeno na získávání dovedností a znalostí v oblasti sociální práce a to prostřednictvím praxe v organizacích služeb sociální práce, seminářů k odborným praxím a supervizí (Kahánková a kol., 2012, s. 10).

Cílem odborného praktického vzdělávání je podle Kahánkové a kol. (2012, s. 10):

- rozvíjení profesionální kompetence a schopnost reflexe studujících, motivovat k dalšímu vzdělávání pomocí cílů a učení,
- podporování identifikace studujících,
- rozvíjení potenciálu studujících pro propojení teorií a praxe.

Do systému odborného praktického vzdělávání můžeme zařadit odbornou praxi, seminář k odborné praxi, supervizi a sebereflexi, o kterých se zmíníme v kapitolách níže.

3.1 Odborná praxe

Odborná praxe je povinný předmět a probíhá v organizacích, kde je prováděna sociální práce. Odborná praxe je jedinečná příležitost k učení se, tak aby studenti po absolvování studia fungovali správně v reálné profesi (Kahánková a kol., 2012, s. 10-11).

Podle Navrátilové (2009, s. 21-22) je kvalitní odborná praxe pro studenta příležitostí aplikovat to, co se naučil v průběhu studia sociální práce a formoval svoji profesionální identitu. Student si v průběhu praxe osvojuje znalosti, dovednosti i schopnost jejich kritické reflexe. Odborná a supervidovaná praxe umožňuje budování pevného základu všeobecných znalostí a dovedností, které lze využít při sociální práci.

Z Deníku odborné praxe vychází, že odborná praxe může probíhat v těchto typech zařízení (Vaško a Dorková, 2012, s. 10):

- státní a nestátní zdravotnická zařízení, která poskytují ústavní zdravotní péči v úseku akutní, dlouhodobé péče, paliativní a hospicové péče,
- hospice,
- léčebny pro dlouhodobě nemocné,
- psychiatrické léčebny,
- kojenecké ústavy,
- denní stacionář,
- agentury domácí péče,
- sociální služby,
- státní správa,
- neziskové organizace,
- občanské sdružení,
- nadace,
- charitativní instituce,
- vzdělávací instituce.

Cílem odborné praxe je podle Kahánkové a kol. (2012, s. 10) zprostředkovat zkušenost se sociálními vztahy a způsoby práce v sociální práci pod vedením klíčové osoby, která studenta provází místem odborné praxe, podněcovat reflexi této zkušenosti a podporovat studentův růst. Dalším cílem je umožnit konfrontovat teoretické představy o sociální práci a zároveň je prakticky realizovat a propojovat s teorií.

Doporučená délka odborné praxe by podle Minimálních akreditačních standardů pro výuku sociální práce ve vyšších odborných a bakalářských vysokoškolských vzdělávání měla v průběhu studia dosáhnout 25 – 30% z rozsahu studia (Maroon, Matoušek a Pazlarová, 2007, s. 129).

Celková délka praxe v rámci studijního oboru Zdravotně sociální pracovník na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně činí 1032 hodin. Celou odbornou praxi zajišťuje koordinátor praxe, který spolupracuje s proděkanem celoživotního vzdělávání, garantem oboru, ročníkovou učitelkou a garantem praxe. Garant praxe připravuje a organizuje plány, cíle a náplň praxe během studia v jednotlivých ročnících a vykonává dohled nad studenty, hodnotí jejich výkon na praxi a především realizuje supervize (Vaško a Dorková, 2012, s. 5).

Kvalita praxí je u nás velmi různorodá, studenti praktikují v organizacích z „dobré vůle“ a jsou spíše vnímáni jako přítěž, protože nezaškolený člověk v týmu představuje určitou

zátěž. Ve státní sociální péči jsou zase pracovníci natolik přetížení, že studenti na praxi vykonávají pouze administrativu. Proto mají studenti s praxí odlišné zkušenosti a mnohdy bez jediného kontaktu s klientem (Maroon, Matoušek a Pazlarová, 2007).

3.1.1 Formy odborné praxe

Odborná praxe může mít různou formu a mění se dle stupně připravenosti a postupnosti ve vzdělávání. V každém ročníku je vhodnější jiná forma a jiné zařízení odborné praxe.

Jednou z forem odborné praxe je exkurze, která probíhá většinou v prvním ročníku a jedná se o jednorázové návštěvy různých zdravotnických a sociálních zařízení. Cílem exkurzí je zprostředkovat studentovi osobní zkušenost se sociální prací ve zdravotnictví v praxi. Student v rámci exkurzí získává poznatky na základě pozorování a rozhovorů se zdravotně sociálním pracovníkem. „*Exkurze sama o sobě nenabízí možnost prohlubování procesu učení a integrace teoretických poznatku do praxe. Předpokládá však vyvolání zájmu o výkon praxe v daném typu zařízení*“ (Vaško a Dorková, 2012, s. 12).

Další možností odborné praxe je průběžná forma praxe, která je realizována v určené dny v týdnu, například 1x týdně během akademického semestru a to v rozsahu 8 vyučovacích hodin denně. Průběžná forma probíhá v ambulantních, poradenských a informačních službách. Tato forma praxe studentům umožní s klientem vytvořit dlouhodobější plán sociální pomoci a případ postupně dořešit (Kahánková a kol., 2012, s. 10-11).

Další formou je souvislá neboli bloková praxe, která je realizována minimálně po dobu 2 týdnů v rozsahu 8 vyučovacích hodin denně. Student realizuje praxi jako zdravotně sociální pracovník (pod odborným dohledem zkušeného zdravotně sociálního pracovníka) a vykonává komplex zdravotně sociálních činností v delším časovém horizontu, což mu umožňuje plánovat jednotlivé fáze a postupně je realizovat a hodnotit (Vaško a Dorková, 2012, s. 14).

3.1.2 Fáze odborné praxe

Každá odborná praxe začíná dříve, než student nastoupí do zařízení, kde bude praxi vykonávat. Hlavní fází je vytvoření podmínek pro praxi a dále jsou to tyto činnosti:

Příprava na odbornou praxi – příprava je realizována formou schůzky ročníkového učitele, garanta praxe, popřípadě koordinátora praxe se studenty, kde se studenti dozvědí potřebné informace k nástupu na praxi a k plnění obsahu odborné praxe a požadovaných úkolů. Student bude předem seznámen s harmonogramem a místem výkonu odborné praxe,

student si také může zvolit odbornou praxi sám, ale také si bude muset individuálně zajistit dohodu o poskytování odborných praxí (Vaško a Dorková, 2012, s. 7; Kahánková a kol., 2012, s. 24).

Vaško a Dorková (2012, s. 7) uvádí, že musí před nástupem na praxi student mít:

- schválené konkrétní zařízení, kde bude vykonávat odbornou praxi,
- uzavřenou smlouvu s pracovištěm a podepsanou přílohu ke smlouvě,
- absolvováno školení BOZP,
- ochranný oděv – pokud to zařízení vyžaduje,
- deník odborné praxe.

Zahájení a průběh odborné praxe – studenti by měli mít před nástupem na odbornou praxi alespoň minimální teoretickou přípravu, školy by měly studenta připravit na to, co praxe znamenají v jejich vzdělávání, s čím se mohou na praxích setkat a jak praxe bude probíhat. Čím více informací mají studenti o praxích, tím více se mohou na její výkony připravit (Navrátilová, 2009, s. 35).

Během odborné praxe by se měl student řídit těmito zásady (Vaško a Dorková, 2012, s. 8-9):

- Při nástupu na odbornou praxi student vyhledá na pracovišti svého odpovědného pracovníka a bude se u něj hlásit.
- První den se seznámit s pracovištěm, kolektivem pracovníků, BOZP a organizací práce.
- Seznámit se s náplní práce zdravotně sociálního pracovníka a naslouchat jeho pokynům.
- Utvořit si s odpovědným pracovníkem náplň práce, mít přehled o klientech v zařízení.
- Řídit se etickým kodexem sociálního pracovníka, v případě sociální služby dodržovat Standardy kvality sociálních služeb.
- Spolupracovat s odpovědným pracovníkem v daném zařízení.
- Orientovat se v náplni práce zdravotně sociálního pracovníka a mít přehled o jeho každodenní činnosti a metodách sociální práce ve zdravotnictví.
- Během praxe si vést Deník odborné praxe a každý den si zapisovat poznámky do portfolia, do kterého zaznamenává pracovní činnosti a další úkoly.
- Vést si docházku a zaznamenávat příchody a odchody do daného zařízení.

- Po ukončení odborné praxe zhodnotit naplnění cílů, vyžádat si hodnocení a potvrzení o splněných hodinách odborné praxe.

Zakončení odborné praxe – zakončení praxe je spojováno s celkovým zhodnocením průběhu praxe a kritickým posouzením, zda v průběhu praxe došlo ke zvýšení schopnosti studenta vykonávat zdravotně sociální práci. Hodnocení studenta probíhá již v průběhu praxe a může mít různou formu. Na konci odborné praxe studenti požádají odpovědného pracovníka, aby vyplnili hodnocení a záznam o průběhu odborné praxe- docházky. Samozřejmostí rituálu ukončení s místem odborné praxe je poděkovat za čas a vedení osobám, které se studentům věnují (Navrátilová, 2009, s. 36; Kahánková a kol., 2012, s. 39).

3.1.3 Student ve vztahu k výkonu praxe

Ke studentovi je třeba přistupovat jako k dospělému, od kterého se neočekává, že se podřídí autoritě a bude se slepě řídit pokyny. Student by se měl dožadovat vysvětlení, trvat na svých názorech a mluvit o problémech. Ve všech případech je důležité popisovat očekávání, která má student naplnit ve formě požadavků na administrativní postupy a terapeutické procesy, aby se předešlo potížím z nejasností a vysokých očekávání (Maroon, Matoušek a Pazlarová, 2007, s. 32).

Kahánková a kol. (2012, s. 79) uvádí několik typů studentů ve vztahu k odborné praxi:

Intuitivní student (průzkumník) – student průzkumník se nejlépe učí, když používá své smysly, pocity a emoce. Díky jeho zkušenostem řeší problémy a formuluje odpovědi, také často potřebuje svou osobní zkušenost (pokus – omyl) k formulaci obecných pravidel významu jeho zkušeností. Studentovou silnou stránkou je intuice a schopnost se vžít do lidí.

Rozvažující student (pozorovatel) – tento typ studenta upřednostňuje pozorování a přemítání o věcech, hodně se ptá a je pro něj nejlepší uvažovat o práci, než se do ní pustí. Umí si vzpomenout na několik úrovní pozorování a rozlišit mezi základními a vedlejšími informacemi. Jeho mysl je otevřená a straní se soudu, dokud nemá k dispozici všechny informace.

Kognitivní student (myslitel) – myslitel se učí z literárních a informačních zdrojů, daří se mu v učení teoretických přístupů a často používá teorii k řešení problémů. Je připraven

k činnosti, když ví, že ovládá potřebné informace. Myslitel si z praxe přináší otázky, které vyžadují další objevování.

Operativní student (aktivista) – aktivista se nejlépe učí přímou akcí a usiluje od začátku odborné praxe o plnou aktivní účast, nebaví jej dlouho číst případové informace. Je ochoten se ihned vrhnout do práce a přijmou na sebe rizika, to mu umožňuje zkoušet své nápady a učit se z periodické činnosti.

Studenti se v rámci svého studia dlouhodobě připravují pro výkon profese zdravotně sociálního pracovníka. Vykonávají odbornou praxi za odborného vedení mentora. Aby odborná praxe mohla proběhnout k oboustranné spokojenosti studenta i pracoviště praxe, je velmi důležité aby student plnil určité povinnosti při absolvování odborné praxe. Student by měl při výkonu odborné praxe plnit tyto povinnosti:

Povinnosti studenta ve vztahu k vysoké škole:

- student reprezentuje vysokou školu v místě praxe tím, že dodržuje dohodnutá pravidla,
- aktivně vyhledává informace o odborném praktickém vzdělávání,
- je zodpovědný za seznámení se s obsahem Smlouvy o zajištění praxe a s pokyny k odborné praxe
- zodpovídá za vyřízení potřebné administrativy k odborné praxi,
- aktivně se účastní semináře k odborné praxi, kde reflektuje poznatky a odborné praxe,
- naplňuje cíle učení v semináři k odborné praxi,
- informuje garanta odborné praxe o absencích na odborné praxe a také o vážných konfliktech v organizaci (Kahánková a kol., 2012, s. 19).

Povinnosti studenta ve vztahu k místu odborné praxe:

- dodržuje podmínky Smlouvy o zajištění praxe včetně dodržování mlčenlivosti,
- dodržuje zásady bezpečnosti práce,
- dodržuje pracovní postupy a pravidla na pracovišti, které se týkají pracovní činnosti, oblékání, pracovní doby a dalších aspektů působení v organizaci,
- naplňuje plány a cíle učení,
- má zájem a vlastní zodpovědnost,

- před nástupem i v průběhu praxe vyhledává informace o organizaci a jejích klientech a tyto informace využívá k naplňování cílů učení,
- zodpovídá za spolupráci s klienty a s pracovníky místa praxe,
- účastní se týmových porad v organizaci s přihlédnutím k jeho osobním časovým možnostem a k časovému rozvrhu organizace,
- aktivně se zapojuje do procesu hodnocení praxe a vyžaduje od supervizora zpětnou vazbu a zároveň se podílí na hodnocení praxe (Kahánková a kol., 2012, s. 19; Maroon, Matoušek a Pazlarová, 2007, s. 43).

Po ukončení celého výcviku odborné praxe by měl získat student podle Maroon, Matouška a Pazlarové (2007, s. 83) tyto dovednosti:

- student má rozvinutou osobnost jako odborník,
- student má dostatečné odborné znalosti, dovednosti a profesní etiku pro terénní práci s jedinci, skupinami, agenturami,
- student umí využívat postupy pro aktivování profesionálních systémů mimo agenturu,
- student umí lokalizovat a vymezit cílovou populaci pro intervenci,
- student je schopen se rozhodovat o daném problému,
- student je schopen provést celý proces hodnocení ve stanoveném čase,
- student je schopen provádět a vyhodnocovat intervence pro specifickou cílovou populaci,
- student umí používat metody a dovednosti potřebné pro intervenci a naplnit tak funkce, které mají splňovat.

3.2 Seminář k odborné praxi

Seminář k odborné praxi je povinný předmět, který probíhá v malé studijní skupině. Na semináři k odborné praxi se řeší úkoly, otázky a problém, které souvisí s výkonem odborné praxe. Prostřednictvím kooperace ve skupině s vyučující a ostatními studujícími se reflektují poznatky z odborné praxe, získávají nové pohledy na řešení pracovních situací v sociální práci. Seminář umožňuje studentům naslouchat zkušenostem ostatních studujících, rozvíjet kapacity v učení, propojovat teoretické poznatky s praktickou zkušeností (Kahánková a kol., 2012, s. 11).

Seminář k odborné praxi se ve školách většinou navzájem prolíná se supervizí v rámci jednoho předmětu.

Cílem semináře k odborné praxi je podle Kahánkové a kol. (2012, s. 11) rozvíjet:

- schopnost sebereflexe a sebehodnocení,
- schopnost mapovat životní situace jednotlivců, rodin, skupin a komunit,
- schopnost vyhledávat a pojmenovat příčiny a důsledky sociálních problémů a zároveň je reflektovat a navrhnout opatření,
- schopnost propojování teorie a praxe sociální práce,
- schopnost kritického myšlení,
- schopnost fungování v organizacích, včetně dodržování pravidel bezpečnosti.

3.3 Supervize

Výraz Supervize je odvozen z latiny super (nad) videre (hledět, vidět). V angličtině to původně znamenalo dohled zkušené osoby neboli supervizora na jinou osobu. Supervizor je definován jako dozorce, který hlídá práci a je odpovědný za kvalitu práce hlídaného (Kadushin a Harkness, 2014, s. 8).

Podle Havrdové (2008, s. 17) se pojem supervize v pomáhajících profesích postupně měnil v celé konkrétní kultuře dohlížení na práci v různých oblastech. Supervize se měnila podle zemí, podle vývoje společnosti, profese a povahy činnosti. Další z autorů, například Mahrová (2008, s. 15) pokládá supervizi za „*poměrně běžnou metodu profesního rozvoje pracovníků, řešení náročných situací v práci s klienty, podporuje spolupráci v týmu. Je významná pro prevenci syndromu vyhoření*“.

V pojetí Robinsonové (1949 in Maroon, Matoušek a Pazlarová, 2007, s. 9) definujeme supervizi jako vzdělávací proces, při kterém osoba s určitými znalostmi a dovednostmi přebírá zodpovědnost za výcvik osoby, která nemá tolik znalostí a dovedností.

Supervize je v sociální práci považována za významný proces, protože supervizor umožňuje předávat znalosti a dovednosti jiným pracovníkům a hlavně studentům. V průběhu supervize vznikají osobní vazby a je důležité, aby se tyto vazby podporovaly a vzájemně si vyměňovaly signály (Kadushin, a Harlness, 2014, s. 15).

3.3.1 Vzdělávací supervize

Vzdělávací supervize patří k nejstarším formám supervize v sociální práci a je uplatňována zejména při vedení studentů. Vzdělávací supervize slouží k osvojení si nových metod či k získání kvalifikace, znalostí, dovedností, postojů a má pomoci studentovi k osobnímu zrání v profesi. Dále studenta podporuje k průběžné reflexi, která slouží k jeho motivaci a pomáhá mu odstraňovat určité překážky při učení (Havrdová, 2008, s. 81-82).

Havrdová (2008, s. 22) uvádí, že jedním z důvodů, proč se supervize začala rychle rozvíjet v souvislosti se vznikající novou profesí sociální práce, byla potřeba uvést studenta či začínajícího pracovníka do profese, kterou dosud neznal. Od začátku bylo zřejmé, že se to nemůže dít pouze od stolu, teoreticky, ale že je nutné využívat učení se přímo v praxi. To je hlavním úkolem vzdělávací supervize.

Vzdělávací supervize je důležitou součástí jednotlivých praxí, jsou profesionálně vedené a pro studenta povinné. Cílem vzdělávací supervize je podpora, schopnost aplikace a rozvoj teoretických poznatků u studentů (Vaško a Dorková, 2012, s. 21-22). Náplní setkání na supervizi jsou například informace o fungování studenta v organizaci, jeho každodenních pracovních problémech, stanovení cílů učení, otázek a témat, které souvisí s praxí (Havrdová, 1999, s. 37-38).

Havrdová (2008, s. 82) uvádí, že u vzdělávací supervize převládá individuální forma provázení studenta, ale bývá také doplňovaná skupinovými formami. Vzdělávací supervizor je zpravidla také učitelem praxe neboli konzultant praxe, to znamená, že je odpovědný za vytvoření podmínek pro učení supervizanta a za klienty, s nimiž supervizor pracuje.

Vzdělávací supervize se také liší od profesionální supervize používanými metodami. Patří k nim přímé pozorování studenta při práci, využití audio a video nahrávek, využití písemných poznámek a záznamů z praxe, zpracování konkrétních úkolů a všeho, co umožní přesný vhled supervizora do procesu učení a zvládnání profesionální role (Havrdová, 2008, s. 82). Ve škole se většinou střídá supervize v malých skupinách pěti až šesti studentů s individuální supervizí. V počátku je skupinová supervize velmi výhodná, studenti se učí jeden od druhého a vzájemně se podporují (Havrdová, 1999, s. 37).

3.4 Sebereflexe

Hlavní myšlenkou sebereflexe je uvědomění si sebe sama. Lidská schopnost sebereflexe je předpokladem odpovědnosti a má význam pro hodnocení vlastního jednání (Kutnohorská, Cichá a Goldmann, 2011, s. 92).

Kahánková a kol. (2012, s. 74) uvádí, že je sebereflexe důležitá ve vztahu k naplňování cílů učení a k jednání na odborné praxi. *„Sebereflexe je příležitost ohlédnout se za dosavadním procesem učení. Sebereflexe je vnitřním dialogem, který vedete sami se sebou. Zvažujete, jaké znalosti a dovednosti jste získal(a), čemu porozuměl(a), případně i jaké postoje jste změnil(a)“*. V sebereflexi můžete srovnávat a analyzovat pracovní zkušenosti a nacházet díky ní další zkušenosti, východiska a podněty, které vedou k dalšímu sebezdokonalování. Můžete mít větší kontrolu nad tím, co funguje a naopak vázne.

Aby mohl zdravotně sociální pracovník co nejlépe pomáhat klientům, musí o sebe pečovat, být schopen sebereflexe a uvědomit si své vlastní potřeby a dovednosti. Významnou roli v sebereflexi mají komunikační dovednosti, efektivní komunikace vyžaduje dostatek znalostí a etickou výbavu. Pokud zná a uvědomí si zdravotně sociální pracovník své vlastní problémy, předsudky a strach, bude schopen mnohem lépe porozumět klientům a jejich problémům (Kutnohorská, Cichá a Goldmann, 2011, s. 93).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce navazuje na teoretickou část, kde jsme byli seznámeni obecně se zdravotně sociální prací, profesí zdravotně sociálního pracovníka, vzděláváním v ČR a odborným praktickým vzděláváním.

Nyní se zaměříme na důležitou část bakalářské práce a to je výzkum, který zkoumá význam odborné praxe. Velmi mne zajímalo, jak studenti oboru Zdravotně sociální pracovník hodnotí odbornou praxi a jelikož jsem žádný podobný výzkum tohoto typu a oboru nikde nenašla, rozhodla jsem se jej zrealizovat. S odbornou praxí jsem se setkala již na střední škole a vždy jsem praxi považovala za velmi významnou, teprve s praxí jsem si uvědomila, co práce zdravotně sociálního pracovníka obnáší. Myslím si, že je odborná praxe nepostradatelnou částí vzdělávání zdravotně sociálních pracovníků, protože zde nestačí jen teoretické poznatky. Ve výzkumu se dozvíme, zda nahlíží studenti na odbornou praxi podobně a zda je pro ně také tak významná.

V této kapitole se tedy zaměříme na výzkumnou část bakalářské práce. Vymezíme si hlavní cíl, problém a výzkumné otázky, jejichž pravdivost bude empiricky ověřena. Dále se v kapitole popisuje metoda a druh výzkumu, celý proces výběru výzkumného vzorku, zvolená technika sběru dat. V poslední kapitole praktické části jsou uvedeny výsledky šetření a následná diskuze.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumný problém

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit názory studentů na význam a přínos odborné praxe v rámci oboru Zdravotně sociální pracovník.

„Výzkumný problém může být formulován jako výrok nebo otázka. Musíme jej definovat jasně. Výzkumný problém je rovněž považován za specifickou otázku, která vymezuje absenci dosavadního poznání, cíl a hranice vědecké práce“ (Kutnohorská, 2009, s. 55).

K dosažení cíle výzkumu byl tedy formulován výzkumný problém: *Jak hodnotí studenti oboru Zdravotně sociální pracovník odbornou praxi?*

V práci nejsou uvedeny hypotézy, protože se jedná o výzkumný problém popisný.

4.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky musí být položeny jasně a klademe na ně podobné nároky jako na hypotézy. Musí být jasné, abychom byli schopni na výzkumné otázky odpovědět. Výzkumné otázky ukazují směr výzkumu (Kutnohorská, 2009, s. 55).

Na základě výše zmíněné formulace stanoveného cíle výzkumu byly formulovány následující výzkumné otázky:

1. Jaký mají studenti názor na odbornou praxi?
2. Jaké jsou rozdíly v přípravě a organizaci odborné praxe mezi OSU, UPCE, UTB a VŠPJ?
3. Jak přínosná je pro studenty supervize?
4. Jak přínosná je odborná praxe pro studenty?
5. Jak studenti hodnotí kvalitu poslední absolvované odborné praxe?

4.3 Metoda a druh výzkumu

Pro výzkum bakalářské práce je zvolena kvantitativní metoda, která se mi jevila vzhledem ke zkoumané problematice jako nejvhodnější. Kvantitativní metoda zahrnuje systematické shromažďování a analýzu numerických informací za předpokladu kontroly podmínek, zdůrazňuje dedukci, pravidla logiky a pracuje se statistickými jednotkami (Kutnohorská, 2009, s. 21-22)

K výzkumu bakalářské práce je zvolena technika polostrukturovaného dotazníkového šetření. Dotazník můžeme nalézt v příloze na konci bakalářské práce. Kutnohorská (2009, s. 41) uvádí, že je dotazník standardizovaným souborem otázek a jsou předem připraveny na určitém formuláři. Techniku dotazníku vyznačuje nepřítomnost výzkumníka při vyplňování dotazníku. Dotazníkové šetření jsem zvolila se záměrem položit výzkumné otázky většímu počtu respondentů a využít anonymního způsobu zodpovídání výzkumných otázek. Dalším důvodem využití dotazníkové techniky je možnost objektivizace výsledků výzkumu na širokou skupinu lidí.

Dotazník byl sestaven na základě hlavního cíle a výzkumných otázek. Je tvořen z 25 položek rozdělených do 6 baterií otázek. V úvodní části dotazník seznamuje respondenty s tématem bakalářské práce a pokyny k jeho vyplnění.

Baterie otázek byly rozděleny následovně:

- **Baterie otázek zaměřená na demografické údaje respondentů:** položka číslo 1, 2, 3, 4 popisuje pohlaví, věk, ročník studia a univerzitu, na které student studuje.
- **Baterie otázek zjišťující osobní názor respondentů na odbornou praxi:** položka číslo 5, popisuje tři slova, když se řekne odborná praxe a položka číslo 6 popisuje, za co studenti považují osobně odbornou praxi.
- **Baterie otázek zaměřená na zajištění a přípravu odborné praxe ze strany fakulty:** položka č. 7, 8, 9, 10, 11 popisuje, zda studentům fakulta vyhověla ve výběru odborné praxe, zda měli studenti problém se zajištěním odborné praxe, zda je fakulta připravila a jakou formou, zda se mají studenti na koho obrátit v případě problémů na praxi.
- **Baterie otázek zaměřená na pedagogickou supervizi:** položka č. 12, 13, 14 popisuje, zda na fakultách u studentů probíhá pedagogická supervize, formu a přínos supervize pro studenty.
- **Baterie otázek zaměřená na přínos všech dosavadních praxí:** položka č. 15, 16, 17, 18, 19, 20 popisuje všechna zařízení, na kterých studenti praktikovali, počet hodin za celou dobu studia, dostatečnost počtu hodin praxe, pohled na obor Zdravotně sociální pracovník díky praxi, přínos dosavadních praxí, připomínky k odborným praxím.
- **Baterie otázek zaměřená na hodnocení odborné praxe, kterou studenti absolvovali naposled:** 21, 22, 23, 24, 25 popisuje, v jakém zařízení naposled studenti absolvovali odbornou praxi, kolik hodin denně na praxi strávili, jak dlouho jim trvala cesta na praxi, jak jsou celkově spokojeni s poslední praxí a jaké mají připomínky k poslední praxi.

4.4 Výzkumný vzorek

Středem mého zájmu byli studenti oboru Zdravotně sociální pracovník z Ostravské univerzity v Ostravě (dále jen OSU), Univerzity v Pardubicích (dále jen UPCE), Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně (dále jen UTB), Vysoké školy polytechnické v Jihlavě (dále jen VŠPJ). Dotazníků bylo vyplněno celkem 81, přičemž jeden dotazník musel být vyřazen, protože obsahoval větší část nevyplněných položek a nejspíš i nepravdivé odpovědi. Vzhledem k potřebám práce byli osloveni pouze studenti 2. a 3. ročníku prezenční formy studia, protože studenti 1. ročníku nemají s praktickým vyučováním ještě

mnoho zkušeností. Od studentů 2. a 3. ročníku se očekávalo, že absolvovali minimálně jednu odbornou praxi a mají se již k čemu vyjádřit. Jednalo se tedy o záměrný výběr.

4.5 Realizace výzkumu a způsob zpracování dat

Před samostatným výzkumem byl nejdříve proveden menší předvýzkum, pomocí něhož jsem potřebovala zjistit, zda jsou otázky v dotazníku pro respondenty srozumitelné a dobře zpracované. Dotazník byl pro kontrolu zaslán 12 absolventům minulého a předminulého ročníku, Univerzity T. Bati ve Zlíně oboru Zdravotně sociální pracovník. Předvýzkum probíhal koncem března 2014. Podle rad absolventů jsem provedla menší úpravy v dotazníku.

Dotazníky jsem zaslala dvěma způsoby. Pro studenty UTB byly dotazníky rozdány v tištěné podobě během výuky a to z toho důvodu, protože mi přišlo nejdůležitější mít největší zastoupení právě studentů UTB. Pro OSU, UPCE a VŠPJ byly dotazníky vytvořeny pomocí webu survio.com a odkaz na něj zaslán na veřejnou internetovou síť „Facebook“, kde jsem si vyhledala všechny ročníky zdravotně sociálních pracovníků a poté oslovila správce skupiny o zaslání odkazu svým spolužákům. Výzkum probíhal od 28. března do 4. dubna 2016. Tato dvoutýdenní doba pro vyplnění dotazníků byla naprosto dostačující, což potvrdil fakt, že největší nápor ve vyplňování byly první dva dny.

Získaná data z dotazníkového šetření byla zpracována v programu Microsoft Office Excel 2007 do grafů a tabulek. Data v grafech jsou uvedena v procentech a data v tabulkách jsou uvedena v absolutních a relativních číslech. Při otevřených otázkách jsou vypsány doslovné citace nejzajímavějších odpovědí respondentů.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této kapitole se budeme blíže zabývat vyhodnocením dat z dotazníku a v jednotlivých kapitolách, rozdělených podle baterií otázek, podrobněji rozebírat získané výsledky.

5.1 Demografické údaje respondentů

Otázka č. 1: Pohlaví respondentů



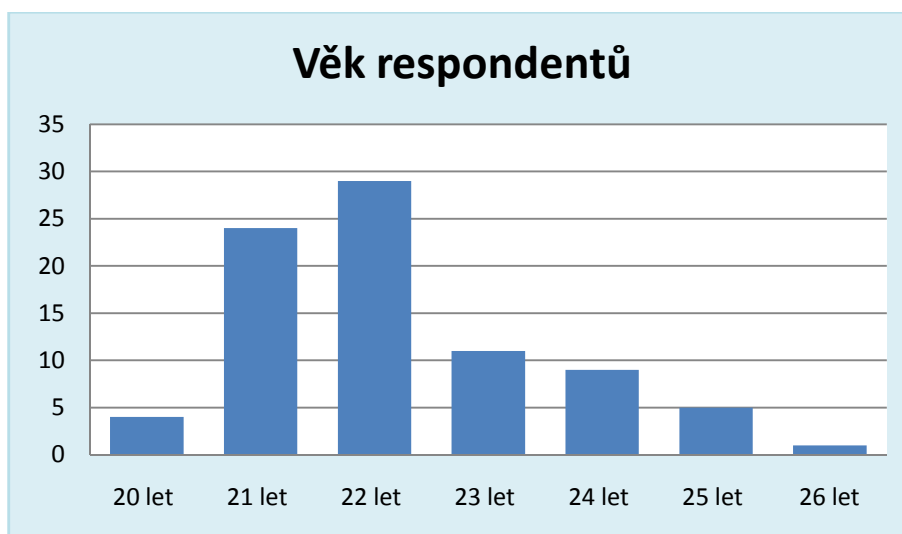
Graf 1 Pohlaví (vlastní zpracování)

Výzkumu se zúčastnili pouze 3 muži (4%) a 77 žen (96%). Ženy výrazně převyšují počet mužů, což je způsobeno zdravotnickým zaměřením vybraných škol.

Otázka č. 2: Věk respondentů

Tabulka 1 Věk respondentů (vlastní zpracování)

Věk respondentů	Absolutní četnost	Relativní četnost %
20 let	4	5 %
21 let	24	30 %
22 let	29	36,25 %
23 let	11	13,75 %
24 let	6	7,5 %
25 let	5	6,25 %
26 let	1	1,25 %
Celkem	80	100 %



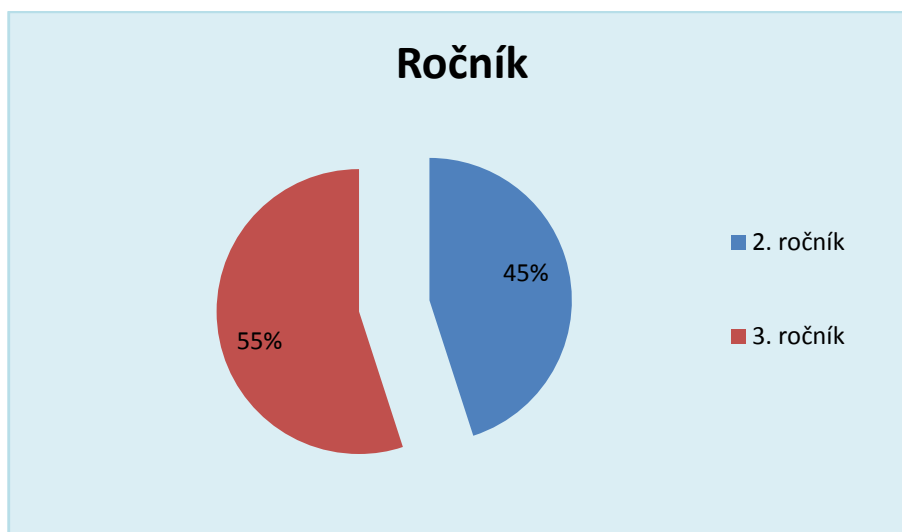
Graf 2 Věk respondentů (vlastní zpracování)

Tabulka a graf ukazují počet respondentů podle věku. Nejvíce studentů je zastoupeno ve věku 22 let a to v počtu 29 (36,25 %). Průměrný věk všech respondentů je 22,1 let.

Otázka č. 3: Jaký studujete ročník?

Tabulka 2 Ročník studia (vlastní zpracování)

Ročník studia	Absolutní četnost	Relativní četnost
2. ročník	36	45 %
3. ročník	44	55 %
Celkem	80	100 %



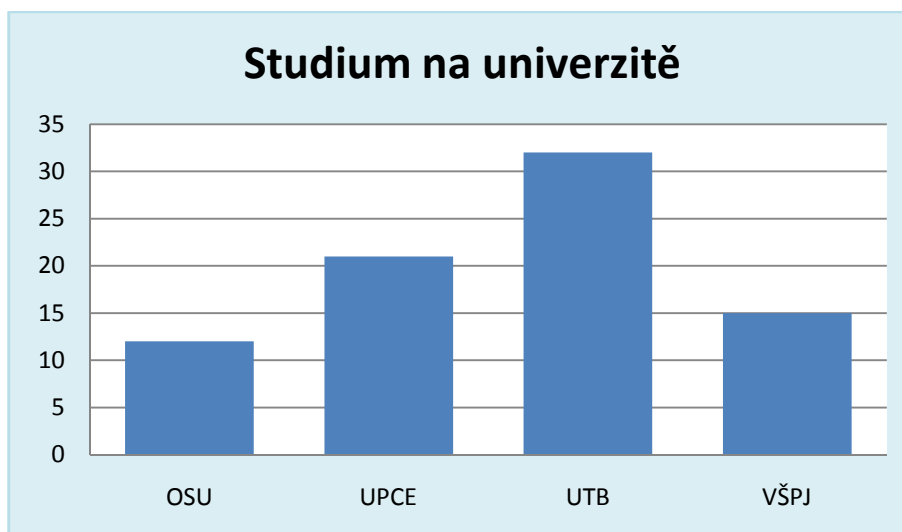
Graf 3 Ročník respondentů (vlastní zpracování)

Tabulka a graf ukazují zastoupení respondentů podle ročníku studia. Na otázku odpovědělo 80 studentů (100 %). Počet zastoupení respondentů podle ročníků byl téměř vyrovnaný. Větší počet zastoupení představuje 3. ročník v počtu 44 (55%) a to o 8 studentů více.

Otázka č. 4: Jsem studentem/studentkou

Tabulka 3 Studium na univerzitě (vlastní zpracování)

Univerzita	Absolutní četnost	Relativní četnost
Univerzita v Ostravě (OSU)	12	15%
Univerzita v Pardubicích (UPCE)	21	26,3%
Univerzita T. Bati ve Zlíně (UTB)	32	40%
VŠ polytechnická v Jihlavě (VŠPJ)	15	18,8%
Celkem	80	100%



Graf 4 Studium na univerzitě (vlastní zpracování)

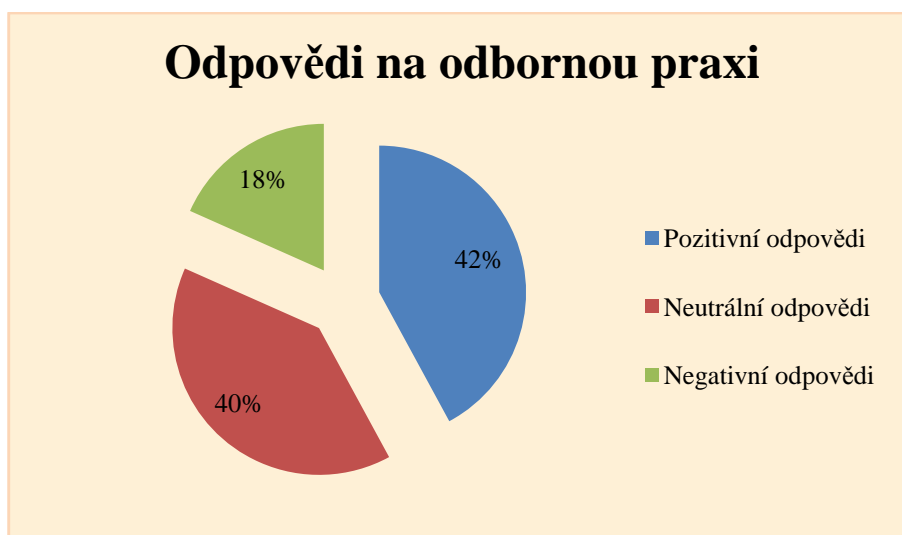
Tabulka a graf ukazují počet studentů dle univerzit. Nejvíce odpovědí vychází z UTB, celkem 32 (40%) studentů. Na UPCE bylo dotazováno 21 (26%) studentů, dále pak 15 (19%) studentů VŠPJ a v neposlední řadě 12 (15%) studentů dotazníků přišlo z OSU.

5.2 Osobní názor respondentů na odbornou praxi

Otázka č. 5: Napište 3 slova, která se Vám vybaví, když se řekne odborná praxe

Tabulka 4 Počet odpovědí na odbornou praxi (vlastní zpracování)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Pozitivní odpovědi na praxi	101	42,08%
Neutrální odpovědi na praxi	95	39,58%
Negativní odpovědi na praxi	44	18,3%
Celkem	240	100%



Graf 5 Odpovědi na odbornou praxi (vlastní zpracování)

Tabulka a graf ukazují počet odpovědí na odbornou praxi. Celkem odpovědí bylo 240 (100%). Studenti odpovídali velmi zajímavě a různorodě, jelikož nelze všechny odezvy od studentů jednotlivě vyhodnotit, byly alespoň odpovědi zařazeny a spočítány do pozitivních, neutrálních a negativních odpovědí. V tabulce č. 5, níže pod textem, jsou uvedeny alespoň nejčastější odpovědi od studentů. Příznivé je, že z největší části odpovídali studenti pozitivně tj. 42 % pozitivních odpovědí. Neutrální odpovědi se ve slovech na odbornou praxi také často vyskytovali a to v počtu 95 (40%) odpovědí. Studenti se také vyjadřovali k odborné praxi negativně a to v počtu 44 (18%) odpovědí.

Tabulka 5 3 slova, když se řekne odborná praxe (vlastní zpracování)

	Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
POZITIVNÍ ODPOVĚDI NA PRAXI	Zkušenosti	38	47,5%
	Noví lidé	6	7,5 %
	Sranda, zábava	3	3,75%
	Výzva	2	2,5%
	Poznávání	2	2,5%
NEUTRÁLNÍ ODPOVĚDI NA PRAXI	Klienti, pacienti, děti, staří lidé	15	18,75%
	Zařízení, nemocnice	12	15%
	Dokumentace, administrativa	8	10%
	Práce	6	7,5%
	Sociální pracovník	3	3,75%
NEGATIVNÍ ODPOVĚDI NA PRAXI	Nuda, nic nedělání	9	11,25%
	Stres	5	6,25%
	Povinnosti	4	5%
	Obtěžování, neochota	4	5%
	Starosti	3	3,75%
	Utracené peníze	2	2,5%
	Stereotyp	2	2,5%
	Zničené prázdniny	2	2,5%

Hlavním cílem této otázky bylo zjištění názorů studentů na odbornou praxi tím, že studenti napíší 3 slova, které se jim vybaví, když se řekne odborná praxe. V tabulce jsou zahrnuty nejčastější odpovědi a rozděleny podle pozitivních, neutrálních a negativních odpovědí. Z tabulky můžeme zjistit, že většina reakcí byla kladná. Za vyzdvihnutí stojí zcela jistě odpověď, že pro spoustu studentů byla praxe zkušenost, tento pocit nabilo 47% studentů. Ostatní pozitivní odpovědi jsou zastoupeny dále již pod 10%. V neutrálních odpovědích se nejčastěji objevovali klienti a nemocnice. Naopak negativně vnímá praxi čtvrtina studentů. Jako narušení jejich pohodlí lze chápat odpovědi jako „zničené prázdniny“ či „obtěžování“. Zarážející je fakt, že celkem 30% negativních odpovědí obsahovalo slovo

„nuda“. Za zajímavou a negativní odpověď, která není uvedena v tabulce, považuji názor studenta, který vnímá odbornou praxi jako „pomocnou ruku zdarma“.

Otázka č. 6: Osobně považuji odbornou praxi:

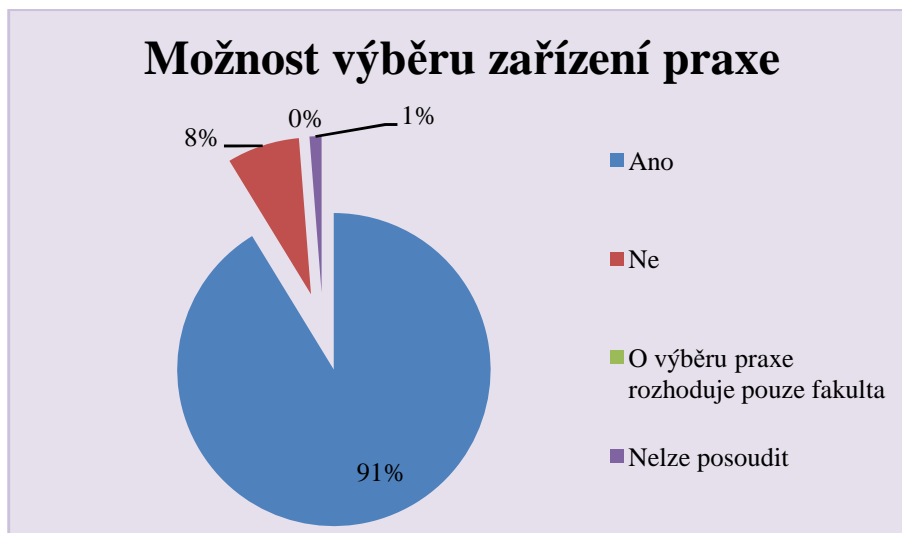
Tabulka 6 Osobní názor na praxi (vlastní zpracování)

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Celkem
Za nejdůležitější součást během studia, praxe mne připraví na budoucí povolání mnohem více, nežli teorie	36 (45%)	40 (50%)	4 (5%)	0 (0%)	80 (100%)
Za nejlepší způsob, jak propojit teorii s praxí	34 (42,5%)	37 (46,25%)	7 (8,75%)	2 (2,5%)	80 (100%)
Za účelnou, díky praxi získám nové kontakty a příležitosti pro další možnost mého uplatnění	38 (47,5%)	33 (41,25%)	8 (10%)	1 (1,25%)	80 (100%)
Za velmi potřebnou, díky praxi se naučím pracovat s lidmi a porozumět jim	44 (55%)	31 (38,75%)	5 (6,25%)	0 (0%)	80 (100%)
Za výhodnou, alespoň si na nějakou dobu odpočinu od učení	18 (22,5%)	28 (35%)	28 (35%)	6 (7,5%)	80 (100%)
Za přiměřenou, praxe je samozřejmá součástí našeho studia	27 (33,75%)	39 (48,75%)	10 (12,5%)	4 (5%)	80 (100%)
Za neužitečnou, stejně se většinu času na praxi nudím, protože nemají pro mě práci	10 (12,5%)	14 (17,5%)	28 (35%)	28 (35%)	80 (100%)
Za ztrátu času, stejně tuto práci po absolvování školy nebudu dělat	1 (1,25%)	10 (12,5%)	23 (28,75%)	46 (57,5%)	80 (100%)
Za zbytečnou, stejně se vše musím naučit, až nastoupím do zaměstnání	5 (6,25%)	12 (15%)	37 (46,25%)	26 (32,5%)	80 (100%)
Za depresivní, mám z toho jenom navíc zbytečné obavy z nového prostředí a nového kolektivu pracovníků	2 (2,5%)	12 (15%)	30 (37,5%)	36 (45%)	80 (100%)

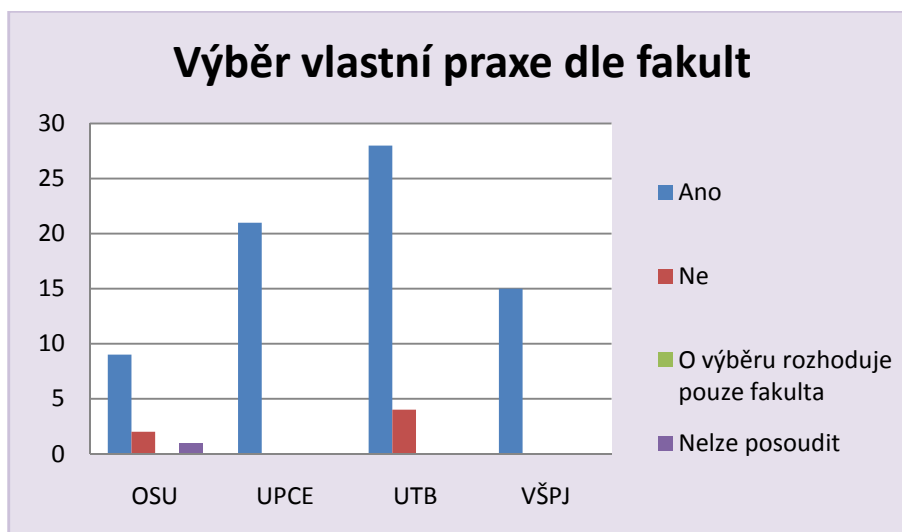
Otázka zjišťuje osobní názor na odbornou praxi. Tabulka nám ukazuje, že téměř 76 studentů (95%) považuje odbornou praxi za nejdůležitější součást během studia, což je velmi pozitivní hodnocení, které vypovídá o tom jak je pro studenty praxe důležitá. 71 (80 %) studentů považuje odbornou praxi za nejlepší způsob jak propojit teorii s praxí. 75 (90 %) studentů považuje odbornou praxi za účelnou a potřebnou. Téměř 20 % studentů se přiklání k názoru, že je praxe neúčinná, protože se na ni většinu času nudí. Pozitivní je, že pouze jeden student práci zdravotně sociálního pracovníka vykonávat nechce a proto považuje odbornou praxi za ztrátu času. 5 (6%) studentů si je jisto, že je odborná praxe zbytečná, protože se musí naučit vše, až nastoupí do zaměstnání a 26 (32%) studentů tento fakt vidí naopak. Uspokojující odpověď je také ta, že přes 80 % studentů nepovažuje odbornou praxi za depresivní.

5.3 Zajištění a příprava odborné praxe ze strany fakulty

Otázka č. 7: Vyhověla Vám fakulta ve výběru vlastního sociálního, nebo zdravotnického zařízení, kde jste chtěli absolvovat odbornou praxi?



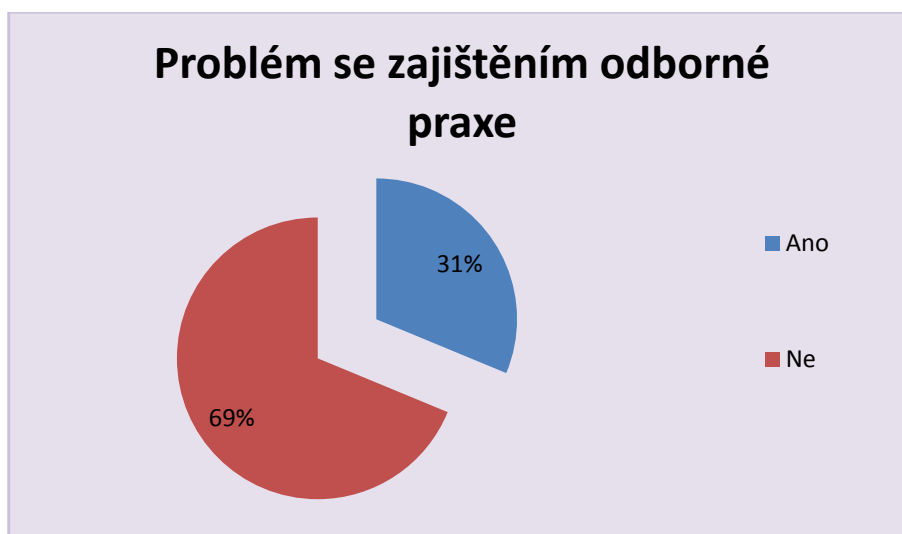
Graf 6 Možnost výběru zařízení praxe (vlastní zpracování)



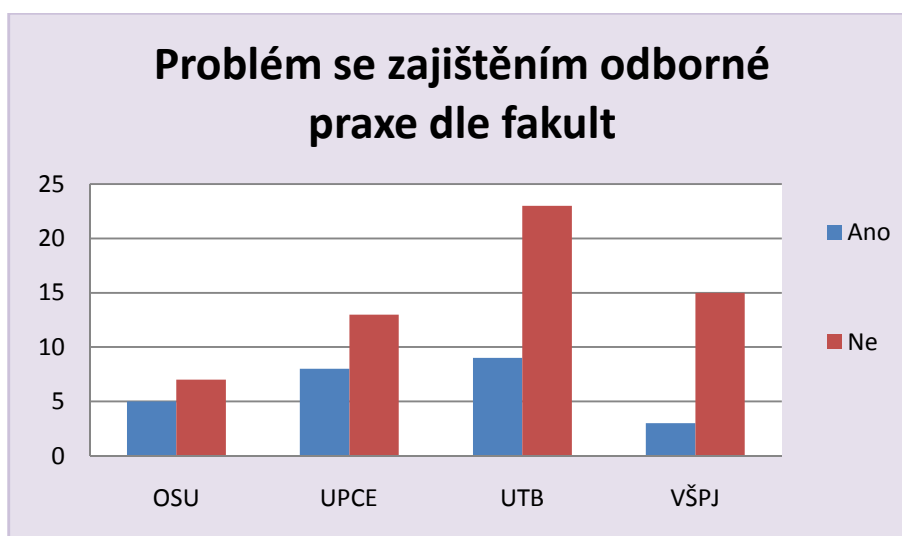
Graf 7 Výběr vlastní praxe dle fakult (vlastní zpracování)

Cílem otázky bylo zjistit, jestli vyhověla studentům fakulta ve výběru vlastní praxe. Studenti na tuto otázku odpovídali celkově velmi kladně, 91% odpovědělo, že jim fakulta ve výběru praxe vyhověla. Pouze 6 (8%) studentů odpovědělo, že jim fakulta ve výběru vlastní praxe nevyhověla a to u 2 studentů OSU a u 4 studentů UTB.

Otázka č. 8: Měl/a jste někdy problém se zajištěním odborné praxe?

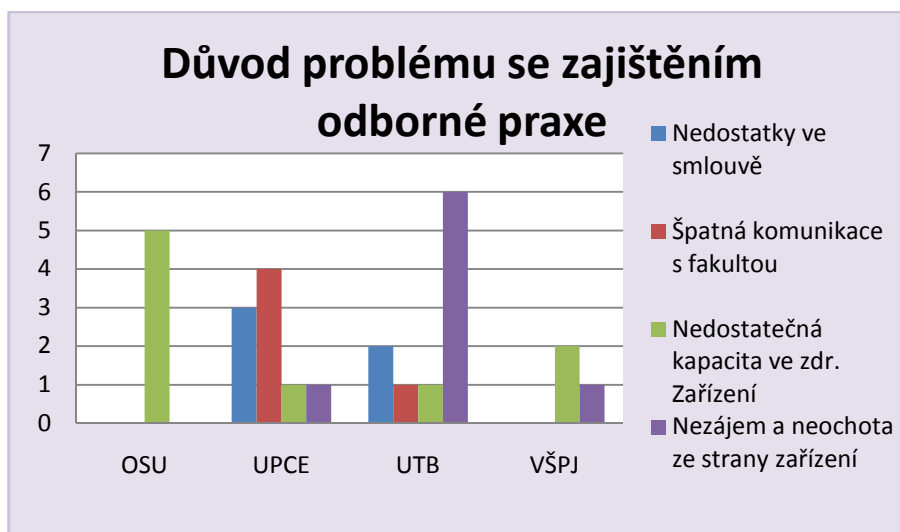


Graf 8 Problém se zajištěním odborné praxe (vlastní zpracování)



Graf 9 Problém se zajištěním odborné praxe dle fakult (vlastní zpracování)

Cílem otázky bylo zjistit, zda měli studenti problémy se zajištěním odborné praxe. Pokud se nějaký problém vyskytoval, mohli se studenti k problému vyjádřit. Důvod problému se zajištěním odborné praxe je rozebrán ještě níže v dalším grafu. Z prvního grafu vyplývá že, problém se zajištěním praxe mělo 25 studentů (31%) a nemělo 55 studentů (69%). Z pohledu jednotlivých univerzit je otázka zajištění praxe nejjednodušší v VŠPJ, kde jen každý pátý student měl nějaký problém se zajištěním praxe. Nejhorší na tom byli studenti OSU, kde problémy potkalo téměř polovinu studentů.



Graf 10 Důvod problému se zajištěním odborné praxe (vlastní zpracování)

V tomto grafu jsou uvedeny důvody problémů se zajištěním odborné praxe, které navazují na grafy výše. Jak můžeme vidět, u každé fakulty převládal jiný problém.

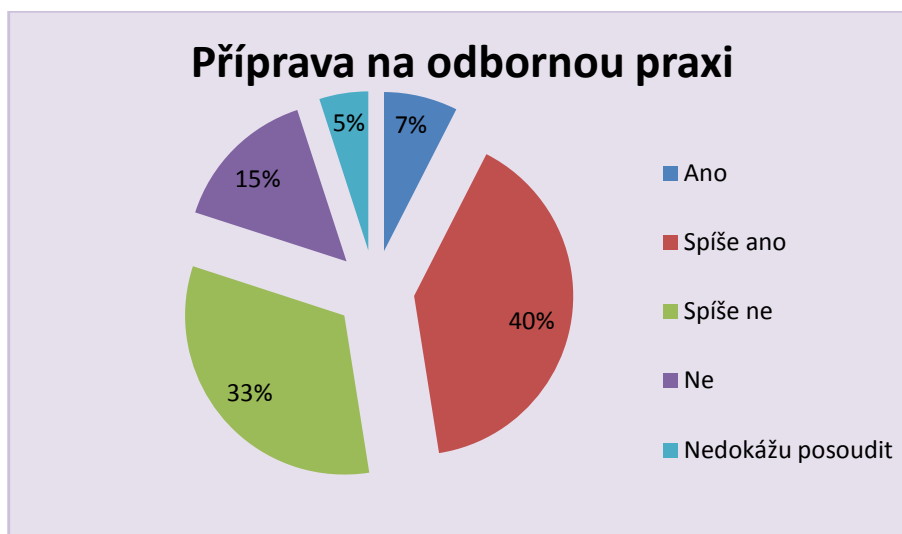
Studenti OSU, měli pouze problém s nedostatečnou kapacitou ve zdravotnickém zařízení. Zde uvedu doslovnou citaci jednoho studenta OSU, který se k problému vyjádřil: „Problém se zajištěním praxe ve zdravotnickém zařízení. Studentů je moc, nemocnice jsou v Ostravě pouze tři (jedna praktikanty vůbec nepřijímá) a ani okolní nemocnice nezvládnou pojmout takové množství studentů. Nakonec praxe zajištěna v blízkém městě“.

Studenti UPCE měli největší problém se špatnou komunikací ze strany fakulty. Uvádím doslovnou citaci studenta z UPCE: „Ano. Spíše problém komunikace s vedoucí ročníku. Vše jsem si zařizovala sama. Někdy byl shon, aby se smlouvy k praxi stihly. Se zajišťováním praxe jsou starosti, fakulta neulehčuje, mnohdy ani nespolupracuje s blbým výrazem v tváři :-)“.

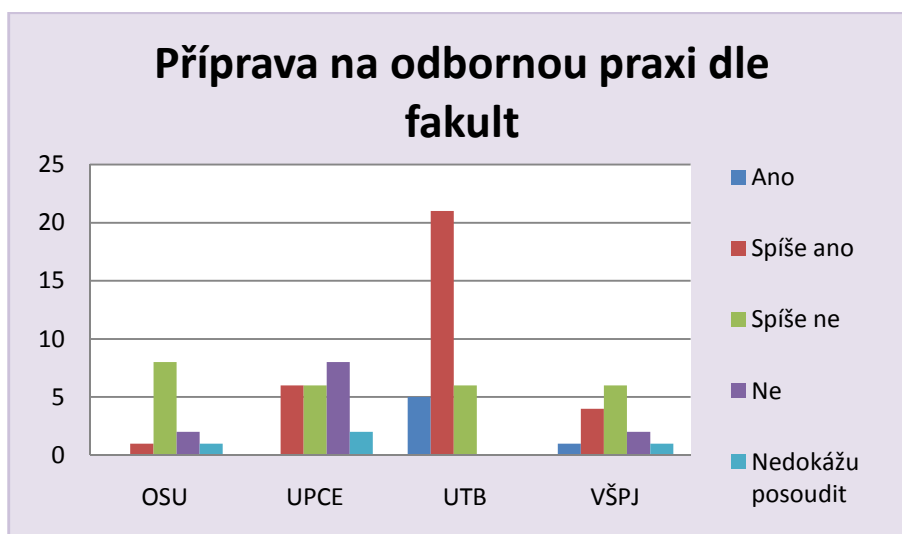
Studenti UTB nejčastěji uváděli problém kvůli nezájmu a neochotě ze strany zařízení. Uvádím doslovnou citaci studenta UTB: „Zařízení mě odbylo, i přestože mělo smlouvu s fakultou a ani nikdo nevěděl, jaký obor jsme“.

Studenti VŠPJ uváděli také jako největší problém nedostatečnou kapacitu ve zdravotnickém zařízení. Uvádím jednu doslovnou citaci studenta VŠPJ: „Ano, měla jsem problém najít praxi ve zdravotnické organizaci na úseku sociálním. Buďto tam neměli školitele pro praktikanty nebo jen jednu sociální pracovníci na celém oddělení (mluvím o dlouhodobé následné péči)“.

Otázka č. 9: Připravila Vás fakulta průběžně během studia na nástup na každou blokovou odbornou praxi?



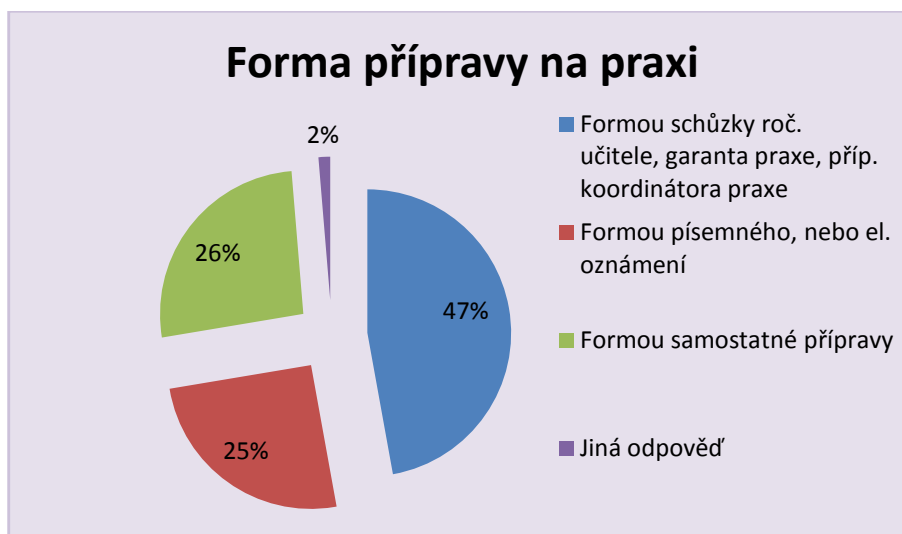
Graf 11 Příprava na odbornou praxi (vlastní zpracování)



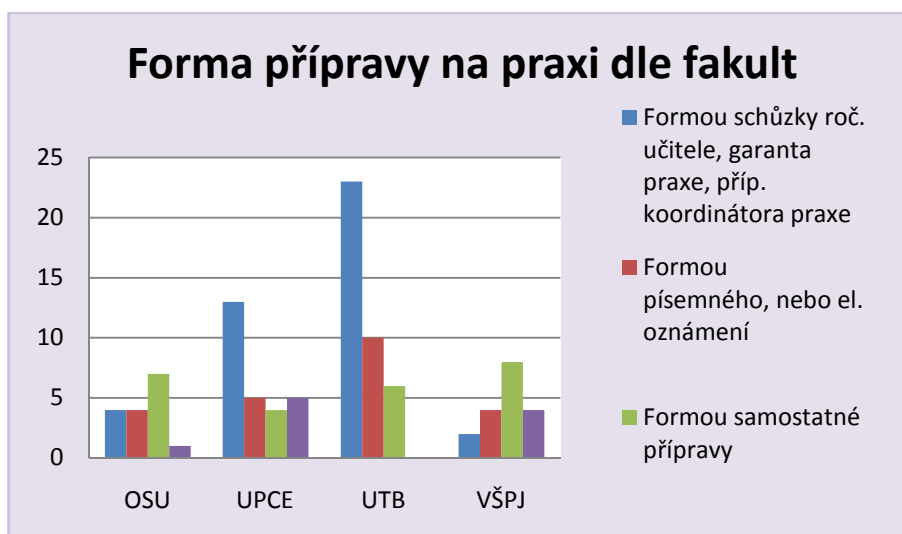
Graf 12 Příprava na odbornou praxi dle fakult (vlastní zpracování)

Celkové hodnocení studentů na přípravu na praxi jasně ovládla v pozitivním směru UTB. Tam se většina studentů, okolo 70%, vyslovila ve prospěch dostatečné přípravy. Velmi málo spokojených studentů má v tomto ohledu UPCE, kde se kladně vyslovilo jen okolo 30% studentů a ještě hůř dopadla OSU s pouhými 10% připravených studentů.

Otázka č. 10: Jakou formou probíhá u Vás příprava na jednotlivé bloky praxe?
(možnost označit více odpovědí)



Graf 13 Forma přípravy na praxi (vlastní zpracování)

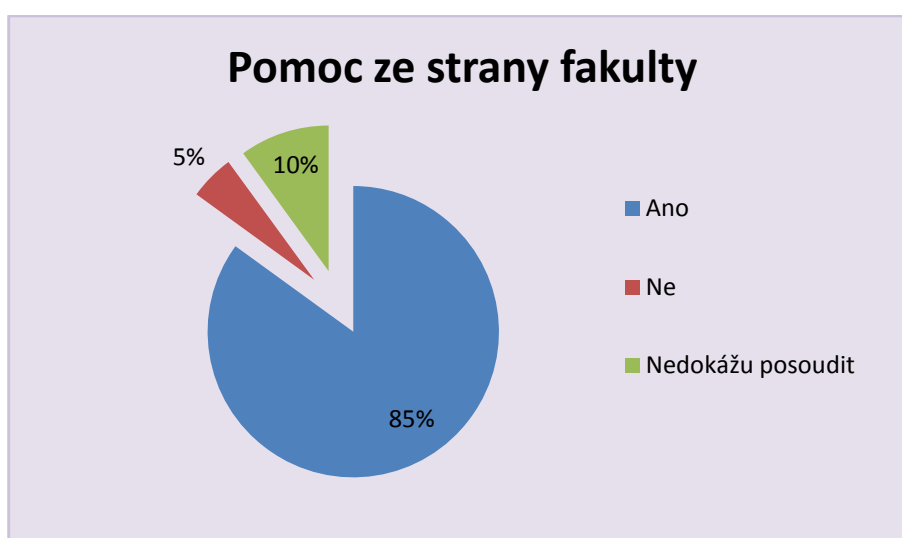


Graf 14 Forma přípravy na praxi dle fakult (vlastní zpracování)

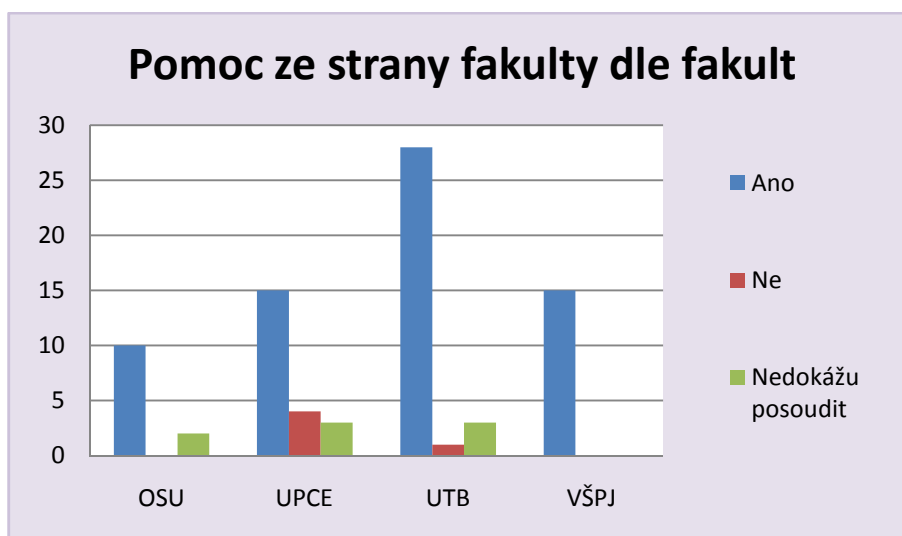
Cílem otázky bylo zjistit, jakou formou probíhá u studentů příprava na odbornou praxi. Nejčastější odpovědí byla forma přípravy schůzka ročníkového učitele, garanta praxe případně koordinátora praxe. Tuto odpověď označili převážně studenti UTB v počtu 23 studentů (72%), studenti UTB často označovali přípravu i formou písemného, nebo elektronické oznámení a to v počtu 10 (31%). Na OSU a VŠPJ probíhala podle odpovědí studentů spíše samostatná příprava na odbornou praxi. Na OSU tak odpovědělo 7 (58%) studentů a na VŠPJ 8 (53,3%) studentů. Studenti měli možnost v této otázce označit jinou

odpověď, učinilo tak 10 (31%) studentů. Studenti nejčastěji v jiné odpovědi psali, že příprava na odbornou praxi probíhá v rámci BOZP, nebo kazuistických seminářů. Na VŠPJ probíhá příprava velmi zajímavě, jak můžeme z grafu vyčíst, 8 studentů se vyjádřilo, že probíhá příprava samostatně a 4 studenti napsali přímo, jak příprava probíhá. Uvedu pro přehled doslovnou citaci pro studenta z VŠPJ: „příprava probíhá tak, že si určíme, kam chceme jít, zadáme to do systému: „Praxe“, počkáme na schválení a zajdeme do zařízení se smlouvou“.

Otázka č. 11: Pokud byste měl/a na praxi jakýkoliv problém, máte možnost se na někoho obrátit ze strany fakulty?



Graf 15 Pomoc se strany fakulty (vlastní zpracování)

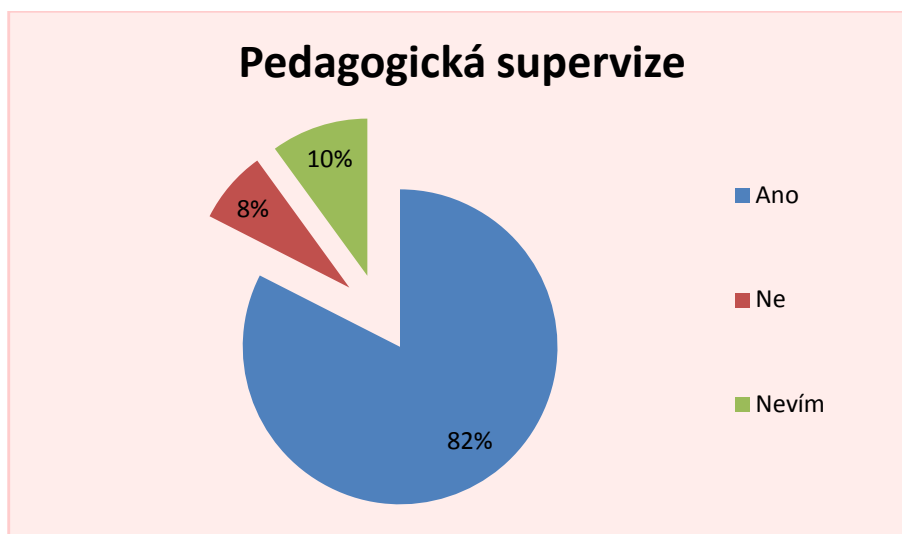


Graf 16 Pomoc ze strany fakulty dle fakult (vlastní zpracování)

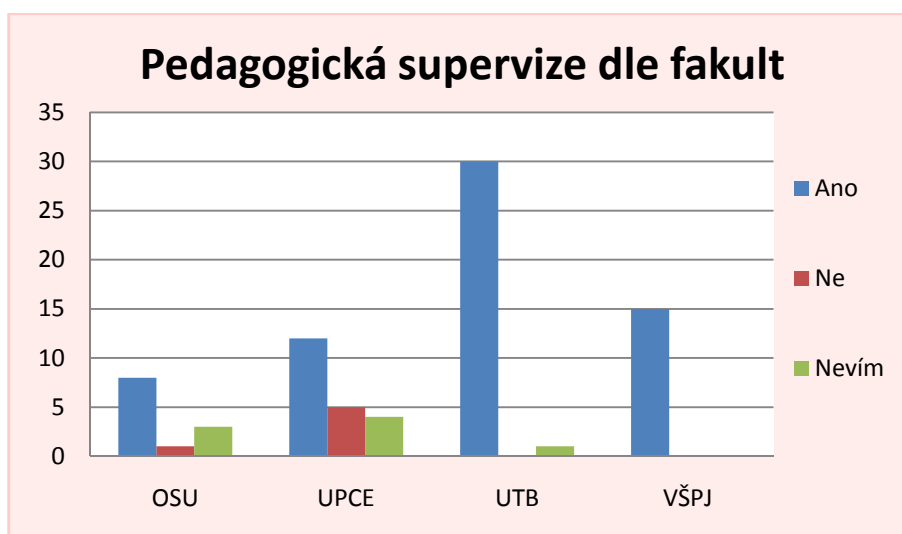
Velmi pozitivně působí tento graf, který znázorňuje pomoc od fakulty studentům, pokud by měli na praxi studenti nějaký problém. Celkem 68 (85%) odpovědí je kladných, to znamená, že jim fakulta neodmítla pomocnou ruku při řešení jakékoliv neshody. VŠPJ dokonce zaznamenala 100% spokojenost studentů. Nejhůře dopadla UPCE, kde je spokojených „jen“ 69% studentů.

5.4 Pedagogická supervize

Otázka č: 12: Probíhá u Vás pedagogická supervize?



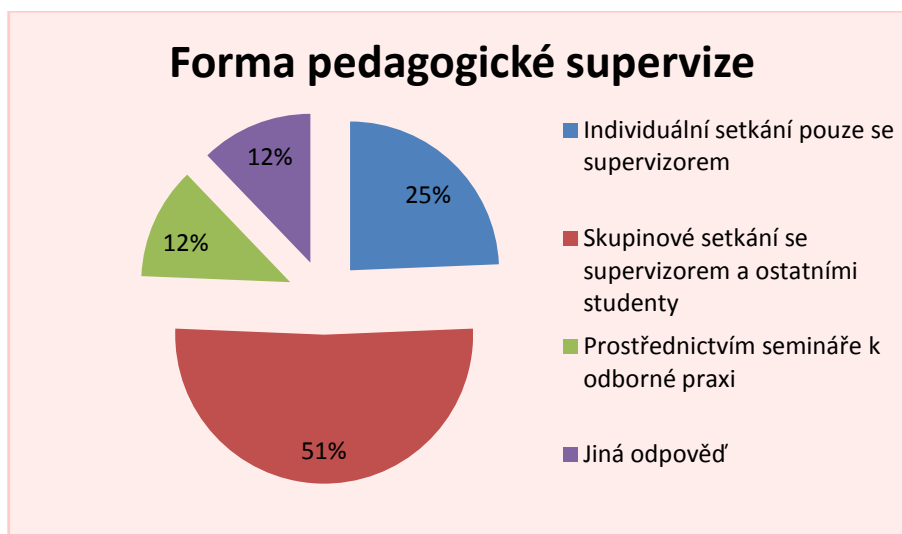
Graf 17 Pedagogická supervize (vlastní zpracování)



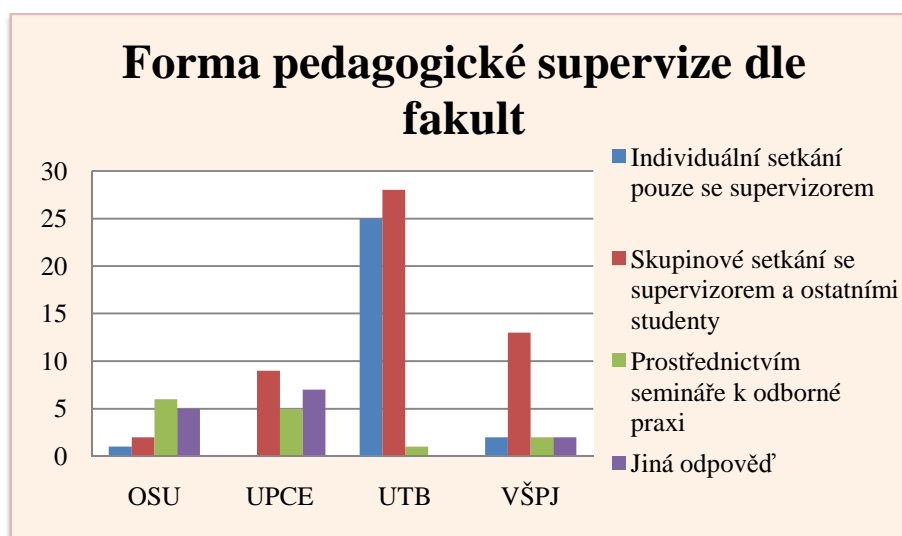
Graf 18 Pedagogická supervize dle fakult (vlastní zpracování)

Na otázku, zda probíhá u studentů pedagogická supervize, odpověděla většina ano, tj. 66 (82%) studentů. Když se podíváme na graf rozdělený podle fakult, můžeme z něj vidět, že na UTB a VŠPJ probíhá supervize, pouze jeden student z UTB odpověděl, že neví. Na OSU a UPCE byly odpovědi smíšené. Nejhuře dopadly výsledky z UPCE, kde studenti podle odpovědí nejspíš nevěděli, co je pojem pedagogická supervize. Studenti z UPCE konkrétně 5 (24%) označili, že u nich pedagogická supervize neprobíhá a 4 (19%) studenti označili, že neví, zda probíhá.

Otázka č. 13: Pokud máte možnost pedagogické supervize, jak u Vás probíhá? (možnost označit více odpovědí)



Graf 19 Forma pedagogické supervize (vlastní zpracování)

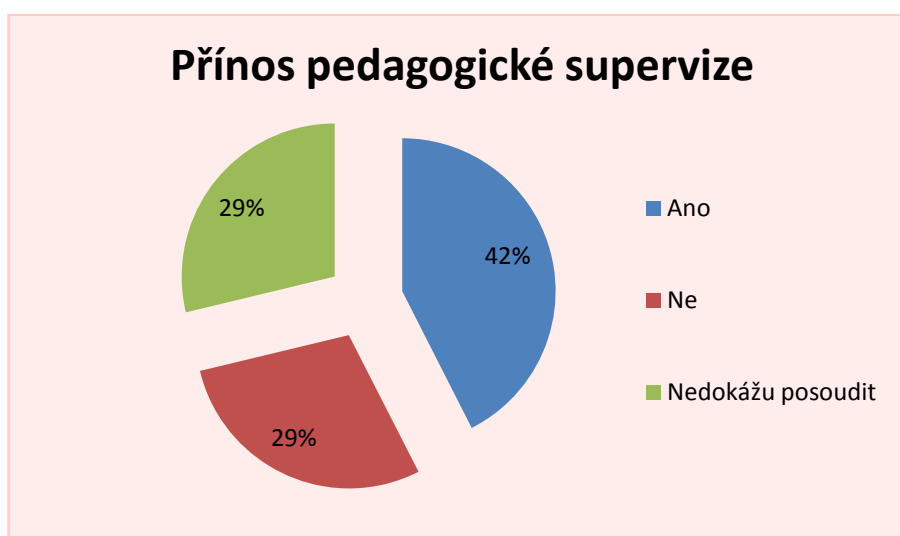


Graf 20 Forma pedagogické supervize dle fakult (vlastní zpracování)

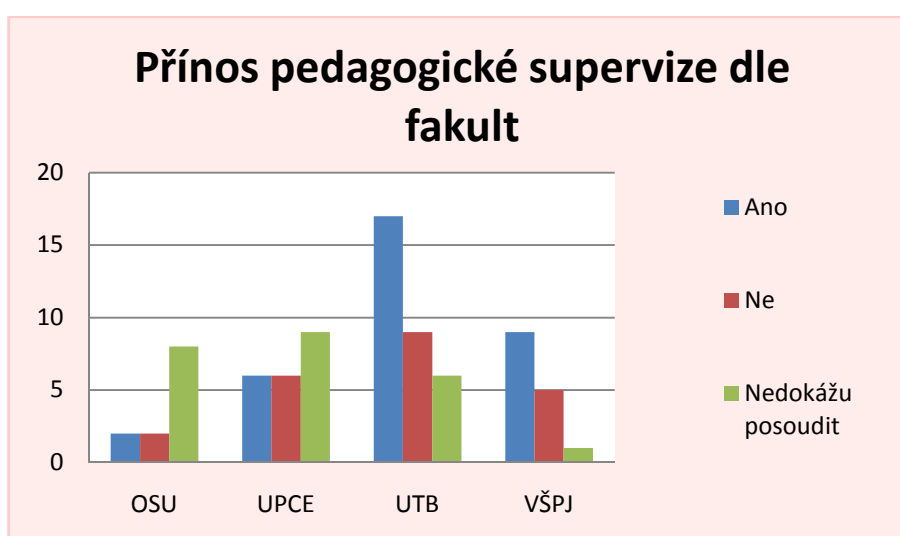
Cílem otázky bylo zjistit, jakou formou probíhá u studentů pedagogická supervize. Nejčastější odpovědí bylo, že supervize probíhá formou skupinového setkání se supervizorem a ostatními studenty, celkem odpovědělo 59 (51%) studentů. Tato forma setkání se nejčastěji objevovala na UTB, kde tak odpovědělo 28 (88%) a na VŠPJ 13 (87%) studentů. Další častější odpovědí je, že supervize probíhala individuálně pouze se supervizorem, tuto odpověď zadávali pouze studenti UTB, kde odpovědělo 25 (78%) studentů. Podle výsledků vyplývá, že pouze na UTB ve Zlíně probíhají dvě formy

supervize. Na OSU nejčastěji podle studentů probíhá supervize prostřednictvím semináře k odborné praxi, odpověděla tak polovina studentů. Dále studenti OSU a UPCE označili jinou odpověď v počtu 14 (12%) studentů. V jiných odpovědích se nejčastěji objevovala tvrzení, že u studentů supervize neprobíhá a u dvou studentů OSU se objevila odpověď, že probíhá supervize telefonicky nebo prostřednictvím e-mailu. Zde uvedu jednu doslovnou citaci studenta OSU: „supervize probíhá prostřednictvím chatu (skupinově) pokud bychom potřebovali tak přes email, nebo telefonicky...jinak žádná supervize neprobíhá“.

Otázka č. 14: Je poskytovaná pedagogická supervize pro Vás přínosná?



Graf 21 Přínos pedagogické supervize (vlastní zpracování)

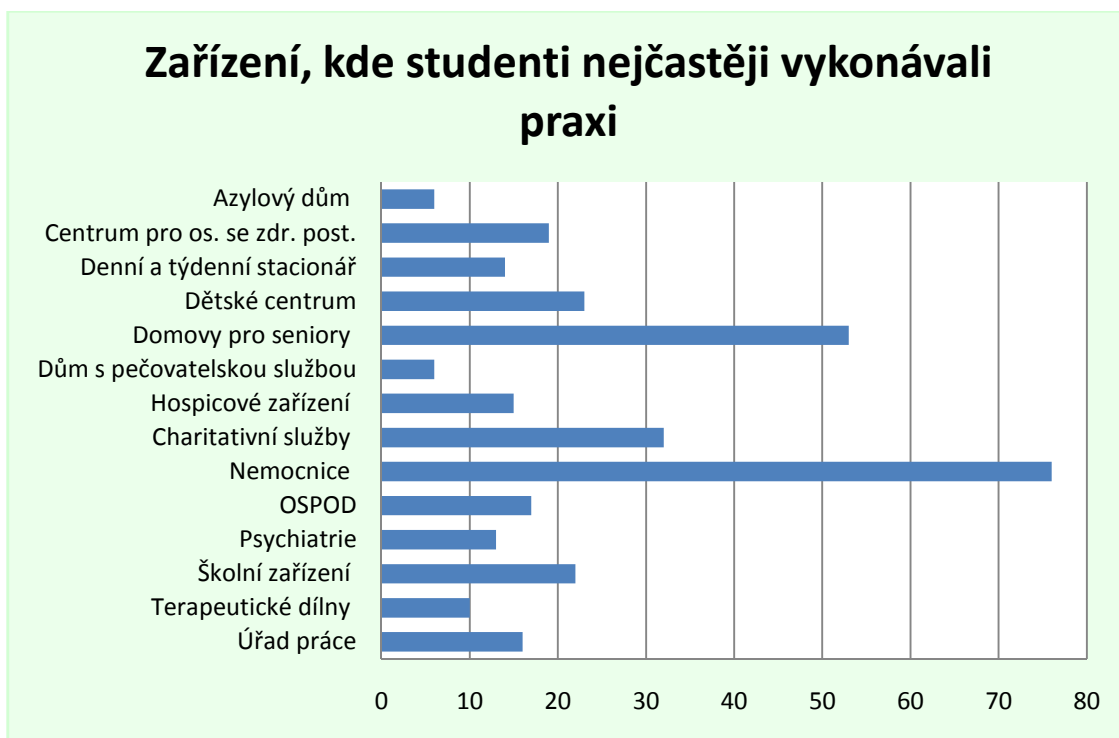


Graf 22 Přínos pedagogické supervize dle fakult (vlastní zpracování)

Cílem otázky bylo zjistit, zda má pedagogická supervize pro studenty přínos. Celkově 34 (42%) studentů zvolilo, že je supervize přínosná a z toho nejvíce studentů UTB a VŠPJ. Studenti UPCE a OSU naopak shodně volí jako nejčtenější možnost „nemohu posoudit“, nejspíš protože se nepotkali se supervizí anebo nebyla dostatečně kvalitní. Docela velké procento studentů (29%) považuje pedagogickou supervizi za nepřínosnou.

5.5 Přínos všech dosavadních praxí

Otázka č. 15: Vypište všechna zařízení, kde jste všude během studia praktikovali



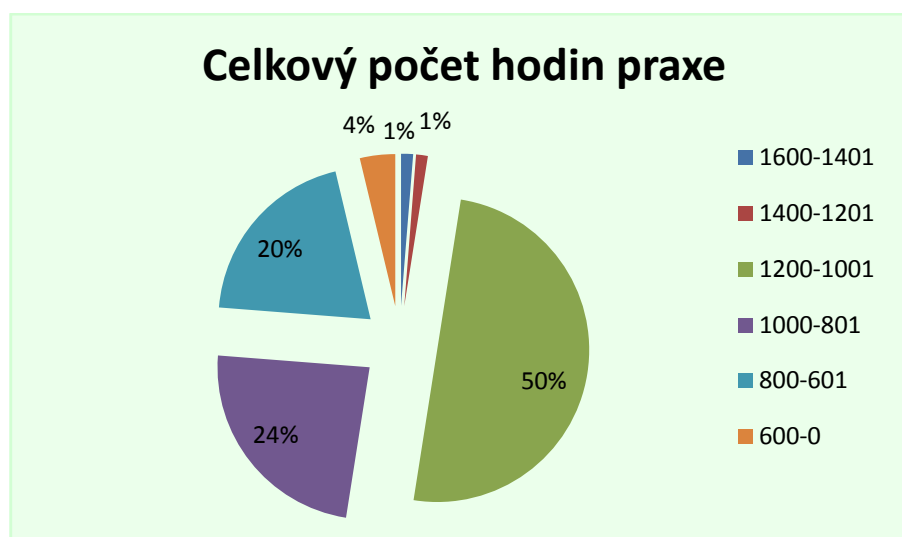
Graf 23 Zařízení, kde studenti nejčastěji vykonávali praxi (vlastní zpracování)

Ze zajímavosti jsem se dotázala studentů, kde na všech místech měli možnost praktikovat. V grafu jsou uvedeny pouze nejčastější odpovědi. Téměř všichni studenti, až na výjimky studentů OSU, si prošli nemocnicí. Dále stojí za zmínku domovy pro seniory, kde svoji praxi vykonávala více jak polovina dotázaných. Pomyslné třetí místo drží charitativní organizace. Za zmínku zajímavého zařízení, kde praktikovali studenti, stojí: Nízkoprahové zařízení (2 studenti), Centrum na podporu integraci cizinců (2 studenti), Centrum pro sirotky v zahraničí (1 student).

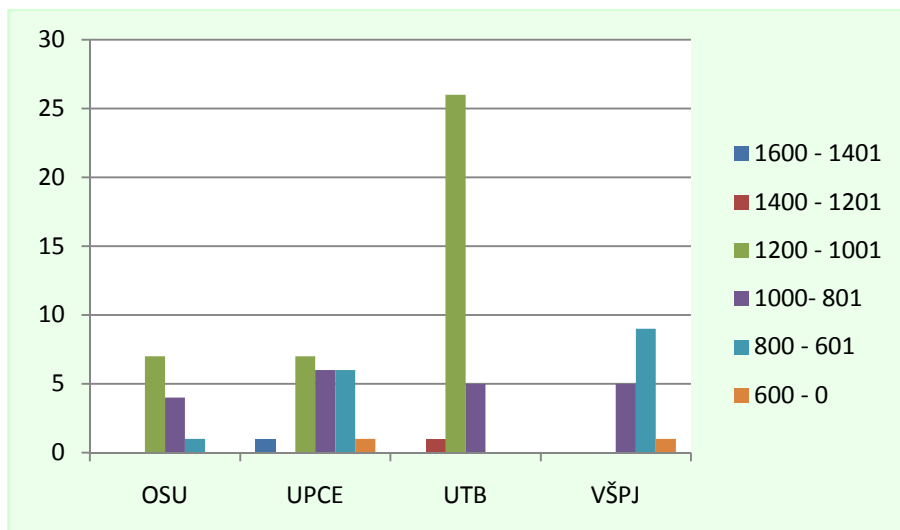
Otázka č. 16: Uveďte počet hodin odborné praxe, které musíte splnit za celou dobu Vašeho studia

Tabulka 7 Počet hodin odborné praxe (vlastní zpracování)

Celkový počet hodin praxe	Absolutní četnost	Relativní četnost
1600 – 1401 hodin	1	1 %
1400 – 1201 hodin	1	1 %
1200 – 1001 hodin	40	50 %
1000 – 801 hodin	19	24 %
800 – 601 hodin	16	20 %
600 – 0 hodin	3	4 %



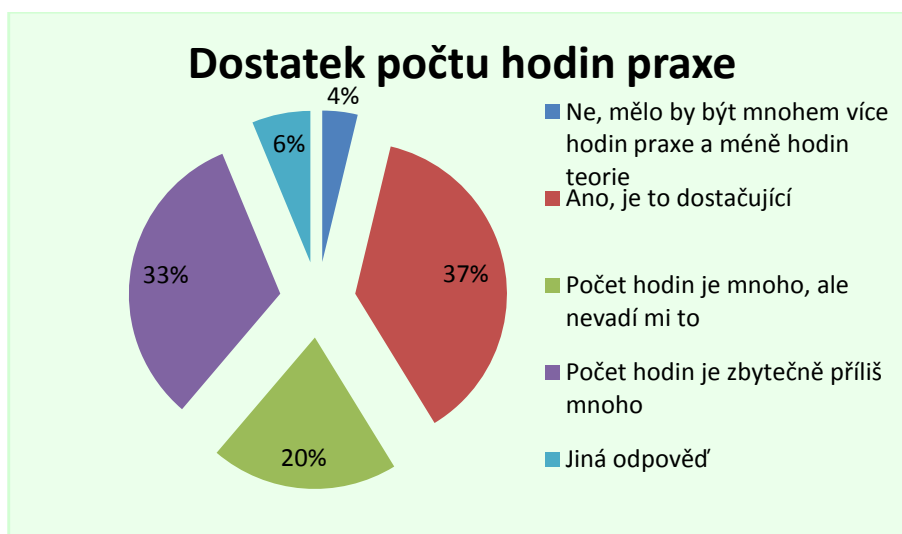
Graf 24 Počet hodin odborné praxe (vlastní zpracování)



Graf 25 Počet hodin odborné praxe dle fakult (vlastní zpracování)

Cílem této otázky bylo zjistit, kolik mají studenti hodin praxe během studia. Tuto otázka byla studentům zadána pouze pro kontrolu, zda mají přehled o tom, kolik hodin musí celkem na praxi strávit. Uvedu správný počet hodin praxe dle každé fakulty a srovnám s odpovědí od studentů. OSU má 1008 povinných hodin praxe, správnou odpověď napsalo 6 (50%) studentů, část z druhé poloviny zadávala 1000 a 900 hodin praxe a pouze jeden student neměl přehled, protože uvedl 800 hodin praxe. UPCE má 1040 povinných hodin praxe, správnou odpověď napsali pouze 4 (19%) studenti. Zbytek odpovědí bylo velmi různorodých, studenti si spíše tipovali a neměli ponětí, kolik mají splnit hodin praxe za celou dobu studia. UTB má 1032 povinných hodin praxe, správnou odpověď napsalo 26 (81%) studentů, což je krásný výsledek a vypovídá o tom, že mají studenti přehled o své praxi. Ne všichni, ale odpovídali správně, 7 (22%) studentů si myslí, že mají 1200 hodin praxe. VŠPJ má 1000 povinných hodin praxe, správnou odpověď napsali pouze 4 (27%) studenti. Velmi často se zde objevovala čísla, které uváděla 800 hodin praxe, tu napsali také 4 studenti (27%) a 5 (33%) studentů uvedlo, že mají 750 hodin praxe.

Otázka č. 17: Je počet hodin, které musíte absolvovat na odborné praxi dostačující?



Graf 26 Dostatek počtu hodin praxe (vlastní zpracování)

Cílem této otázky bylo zjistit, zda je počet hodin odborné praxe dostačující. Větší část studentů v počtu 30 (37%) uvedla tento stav za dostačující. 16 (20%) studentů si myslí, že je počet hodin mnoho, ale nevadí jim to. Mnoho studentů, přesně 26 (33%), je naopak nespokojeno a myslí si, že je hodin příliš mnoho. Nicméně jen 3 (4%) dotázaní si naopak myslí, že by mělo být hodin ještě více. Potřebu se vyjádřit v jiné odpovědi mělo 5 (6%) studentů, většina z nich psala, že je počet hodin příliš velký a měly by se zrušit odborné praxe o prázdninách. Uvedu jeden příklad s doslovnou citací: „Hodin je dost, nevadilo by mi to, kdybych nemusela chodit na praxi o prázdninách ve volném čase, je to hrozně zbytečné“.

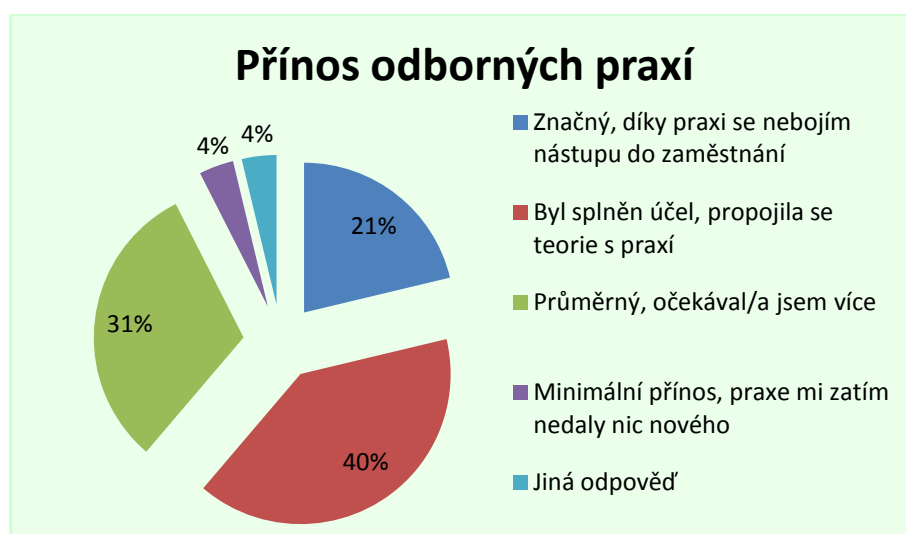
Otázka č. 18: Změnily Vám dosavadní praxe pohled na obor Zdravotně sociální pracovník?



Graf 27 Pohled na obor Zdravotně sociální pracovník díky praxím (vlastní zpracování)

Následující graf ukazuje pohled na obor Zdravotně sociálního pracovníka po absolvování dosavadních praxí, kdy 47 studentů (59%) po absolvování praxe změnilo svůj pohled na obor pozitivně. 10 studentům (12%) praxe způsobily negativní dopad na pohled oboru ZSP. Zbytek studentů měl po praxi stejný pohled na obor, jedná se o 23 (29%) odpovědí.

Otázka č. 19: Jak byste zhodnotil/a přínos dosavadních odborných praxí pro další možnost uplatnění v zaměstnání?



Graf 28 Přínos odborných praxí (vlastní zpracování)

Na otázku, zda jsou odborné praxe pro studenty přínosné, odpovídala většina kladně. Celkem 32 (40%) studentů se přiklání k tomu, že byl splněn účel, protože se propojila teorie s praxí. 17 (21%) studentů se díky praxi nebojí nástupu do zaměstnání. Docela velký počet studentů 25 (31%) zadával, že hodnotí praxi průměrně, protože očekávali více. Pozitivní je, že pouze 3 studenti (4%) měli minimální přínos od odborné praxe. 3 (4%) studenti se vyjádřili zvláště k přínosu odborné praxe, všichni odpověděli velmi podobně, a proto uvedu jednu doslovnou citaci studenta: „*Některé praxe byly velice přínosné, většina z nich ovšem byla velice slabá*“.

Otázka č. 20: Máte nějaké připomínky k samotnému průběhu odborných praxí?

Odpovědi nelze zpracovat do grafů a tabulek.

Tato položka byla otevřenou otázkou, kde se respondenti mohli vyjádřit k samostatnému průběhu odborných praxí. K této otázce se vyjádřilo 18 respondentů (22,5 % z celkového počtu respondentů) Uvádím zde nejzajímavější odpovědi a doslovné citace odpovědí respondentů.

„*Mrzí mě, že praxi musíme absolvovat ve svém volném čase o prázdninách (160 hodin)*“ (student UPCE).

„*Zařízení praktikanty s oblibou využívají na podřadné práce týkající se přímé nebo ošetrovatelské péče. Malá šance dostat se k opravdové zdravotně sociální práci*“ (student UPCE).

„*Zbytečně moc hodin praxe, zařízení často nemají čas se nám věnovat...děláme práci, co se jim nechce...zařazujeme v archivu...rovnáme dle abecedy...to není žádná odborná praxe*“ (student UPCE).

„*Na praxi očekávali, že budu dané problematice rozumět při práci s určitou cílovou skupinou, přestože jsem se s tím předtím nesetkala.*“ (student OSU)

„*Někdy na nás nemají pracovníci čas, nebo není práce*“ (student UTB).

„*Na praxích jsem převážně koukala, samostatně si nic moc nevyzkoušela, přesto, že jsem vyjadřovala zájem. Ze školy jsem znalosti problematiky leckdy neměla. Špatná koordinace praxí. Např.: praxe na OSPOD v listopadu 2015, přednášky o problematice OSPOD v březnu 2016*“ (student UPCE).

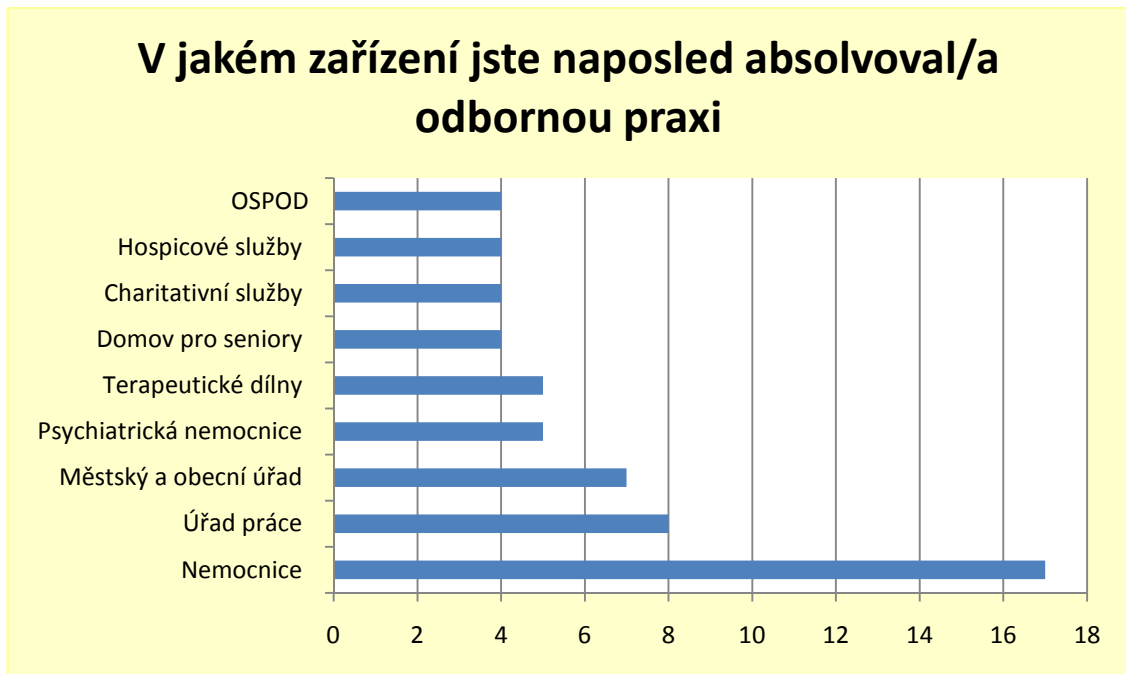
„Zrušit průvodce odborným praktickým vzděláváním, který je na OSU“ (student OSU).

„Přijde mi jako nesmysl, že student Vysoké školy polytechnické v Jihlavě musí během studia splnit během svého studia praxí nejméně dvou zdravotnických zařízeních. Mnoho zdravotnických zařízení v Jihlavě přijme max. 2 praktikanty do svého zařízení, proto mnoho studentů musí dojíždět do vzdálenějších měst na praxi. Když už je toto nařízení dané, ať tedy škola zprostředkuje alespoň volná místa ve zdravotnických zařízeních pro praktikanty“ (student VŠPJ).

Z odpovědí vyplývá, že nejčastější připomínkou studentů je velký počet hodin odborné praxe, ale to by nebyl tak velký problém, spíše je znepokojují praxe, které musí absolvovat ve svém volném čase o letních prázdninách. Mnoho studentů se také vyjádřilo k tomu, že nemají na praxi žádnou práci, nebo jsou naopak využívány k pracím, které by neměly vykonávat.

5.6 Hodnocení odborné praxe, kterou studenti absolvovali naposled

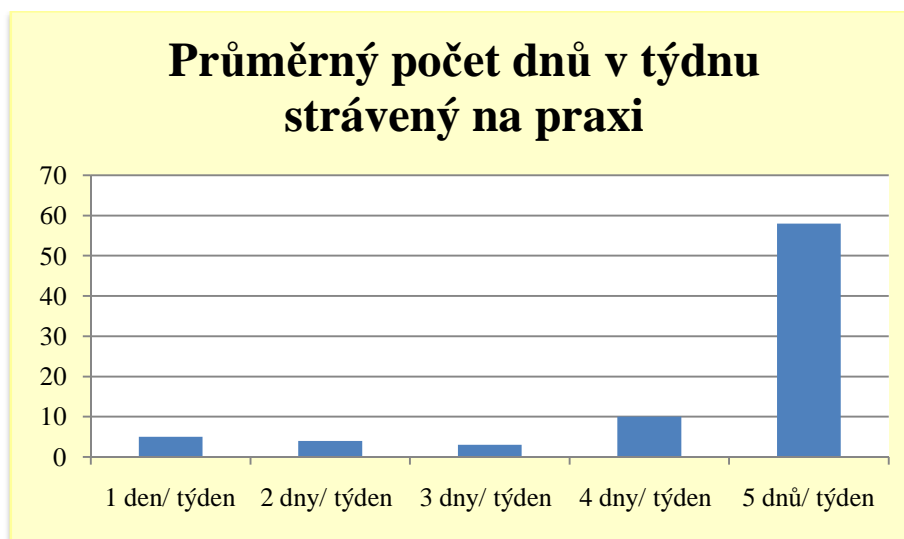
Otázka č. 21: V jakém zařízení jste naposled absolvoval/a odbornou praxi v tomto ročníku studia?



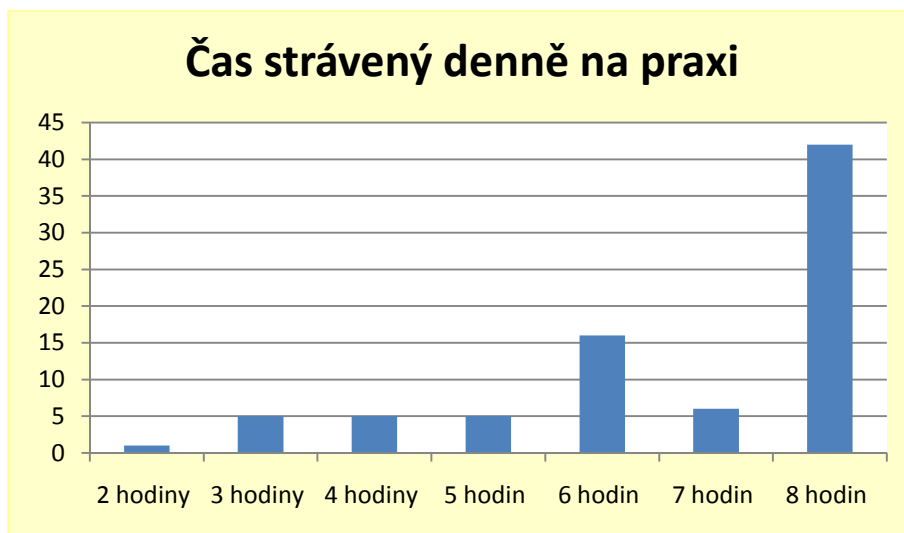
Graf 29 Zařízení, ve kterém studenti absolvovali odbornou praxi naposled (vlastní zpracování)

Tuto otázku byla zadána pouze pro přehled ostatních výsledků, které budou uvedeny níže. Nejvíce studentů, tj. 17 (21%), praktikovalo v nemocnicích a také na ÚP, tj. 8 (10%).

Otázka č. 22: Prosím uveďte, kolik dnů a hodin denně jste v průměru na praxi strávil/a?



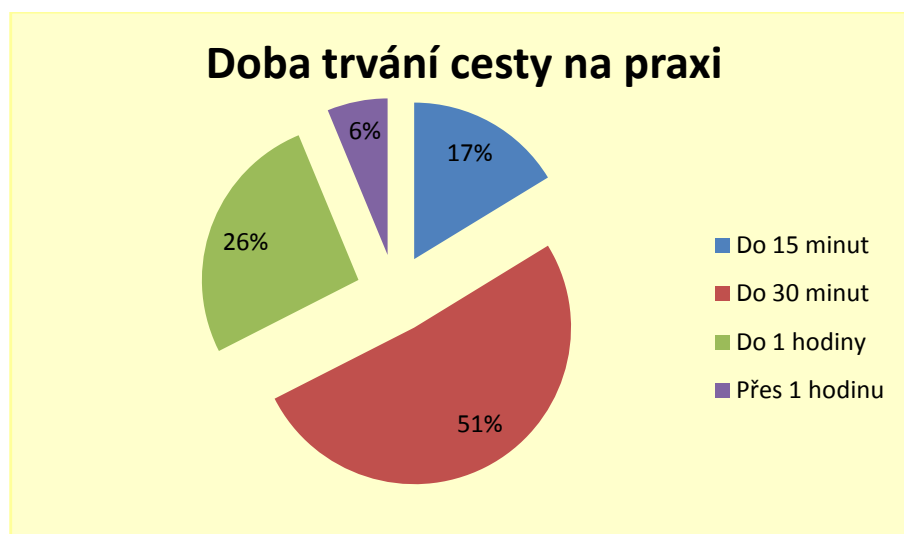
Graf 30 Průměrný počet dnů v týdnu strávený na praxi (vlastní zpracování)



Graf 31 Čas strávený denně na praxi (vlastní zpracování)

Cílem této otázky bylo zjistit, zda studenti poctivě stráví na odborné praxi 8 hodin denně a 5 dnů v týdnu. Studenti uváděli průměrnou dobu trvání na poslední praxi. Odpovědi dopadli celkem dobře, 58 (72 %) studentů strávilo na praxi každý den a 42 (52%) studentů trávilo na praxi 8 hodin denně. Docela velký počet studentů, tj. 10 (12%), průměrně strávilo na praxi pouze 4 dny v týdnu a velmi často se v odpovědích také ukazovalo, že denně na praxi dochází jenom na 6 hodin denně, to uvedlo až 16 (20%) studentů.

Otázka č. 23: Jak dlouho Vám trvala cesta z domova na praxi?



Graf 32 Doba trvání cesty na praxi (vlastní zpracování)

Cílem této otázky bylo zjistit, jak dlouho trvá studentům cesta na praxi. Větší polovina 41 (51%) studentů zadala, že cesta trvala do 30 minut. Do 1 hodiny zadalo 21(26%) studentů. 13 (17%) studentů mělo praxi ve velmi blízkém okolí, protože jim cesta trvala do 15 minut a naopak 5 studentů (6%) mělo praxi od bydliště velmi vzdálenou.

Otázka č. 24: U každého výroku označte to, co nejvíce vystihuje Váš názor

Tabulka 8 Názor na poslední odbornou praxi (vlastní zpracování)

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Celkem
Věnoval se Vám pravidelně někdo na praxi?	37 (46,25%)	31 (38,75%)	10 (12,5%)	2 (2,5%)	80 (100%)
Připadal/a jste si na praxi užitečný/á?	22 (27,5%)	31 (38,75%)	25 (31,25%)	2 (2,5%)	80 (100%)
Byly Vám zadávány samostatné úkoly?	37 (46,25%)	33 (41,25%)	10 (12,5%)	0 (0%)	80 (100%)
Přijali Vás pracovníci do kolektivu?	50 (62,5%)	25 (31,25%)	5 (6,25%)	0 (0%)	80 (100%)
Dostal/a jste se do kontaktu s klienty?	62 (77,5%)	13 (16,25%)	5 (6,25%)	0 (0%)	80 (100%)
Probíhalo na Vaší praxi sociální šetření?	43 (53,75%)	15 (18,75%)	8 (10%)	14 (17,5%)	80 (100%)
Prováděl/a jste administrativní činnosti?	45 (56,25%)	12 (15%)	17 (21,25%)	6 (7,5%)	80 (100%)
Byly chvíle, kdy jste na praxi neměl/a žádnou činnost?	35 (43,75%)	12 (15%)	26 (32,5%)	7 (8,75%)	80 (100%)
Byly chvíle, kdy jste se na praxi nudila?	32 (40%)	9 (11,25%)	24 (30%)	15 (18,75%)	80 (100%)
Odpovídal průběh praxe a její pracovní náplň představám, které jste měla/a před jejím zahájením?	21 (26,25%)	40 (50%)	12 (15%)	7 (8,75%)	80 (100%)

Tento graf vystihuje názory studentů na odbornou praxi, kterou naposled absolvovali. Můžeme z něj například vyčíst, že 68 (85%) studentů mělo na praxi osobu, která se jim dostatečně věnovala. 70 (87%) studentů dostávalo úkoly a pracovalo samostatně. Jednoznačně pak dopadla otázka, zda se studenti dostali do kontaktu s klienty, žádný nezvolil možnost „ne“, naopak celých 93% se do tohoto kontaktu dostalo. Velmi pozitivní

je fakt, že 75 (94%) studentů bylo přijato do kolektivu pracovníků v daných zařízeních a žádný z nich se nesetkal s vysloveným odporem. Otázka zda byla na praxi nuda, je velmi vyrovnaná, kdy se téměř polovina (51%) vyslovila, že se nudili. S tím úzce souvisí i odpověď na otázku, ve které se 39 (59%) studentů vyslovilo, že na praxi neměli v daný moment žádnou činnost. Na závěr studenti odpovídali, zda průběh praxe odpovídal představám, 61 (76%) se přiklání ke kladné odpovědi a naopak 19 (24%) studentům neodpovídal průběh praxe dle jejich představ.

Otázka č. 25: Pokud máte jakékoli připomínky k průběhu Vaší poslední praxe, zde je můžete zmínit

Tato položka byla otevřenou otázkou, kde se respondenti mohli vyjádřit k průběhu poslední odborné praxe, kterou absolvovali. K této otázce se vyjádřilo 11 respondentů (13,75% z celkového počtu respondentů). Uvádím zde nejzajímavější odpovědi a doslovné citace odpovědí respondentů.

„Nejvíce mi vadilo, že jsem měla nedostatečné teoretické znalosti, které bych mohla uplatnit do praxe s klienty. Díky poslední praxi jsem si uvědomila funkci a náplň ZSP. Což považuji za důležité. Zařízení mělo připomínky: „CO VÁS V TÉ ŠKOLE UČÍ?“ např. že se některé věci v praxi nedělají a nevyskytují, nebo nedostatečné teoretické znalosti“.

„Skvělé propojení zdravotní a sociální činnosti. Praxe mě moc bavila“.

„Praxe pro mě byla naprosto zbytečná. Odradila mě od pracovní pozice na úřadě. Celá doba praxe spočívala v pročítání spisů“.

„Na Magistrátu města Ostravy jsou ke mně vstřícní a ochotni mi zodpovědět na mě otázky. Zde dokonale vidím, jak se propojuje teorie s praxí, jelikož se jedná převážně o aplikaci zákonů v praxi. Je to doposud nejlepší praxe, jakou jsem na vysoké škole měla možnost absolvovat“.

Názory na odbornou praxi byly velmi různorodé. Někteří studenti si odbornou praxi chválili, propojovali zdravotní a sociální činnosti a také teorii s praxí, což je vynikající výsledek. Někteří studenti měli k průběhu odborným praxím také negativní připomínky například v tom, že byla pro ně odborná praxe zbytečná, že nemají v zařízeních práci a také nemají dostatečné teoretické znalosti, které by měly uplatnit na praxi.

6 DISKUZE

Cílem bakalářské práce je zjistit názory studentů na význam a přínos odborné praxe v rámci oboru Zdravotně sociální pracovník. Po vymezení cílů a pomocí dotazníkového šetření se dospělo k následujícím závěrům, které jsou uvedeny níže, týkajících se významu a přínosu odborné praxe u studentů OSU, UPCE, UTB a VŠPJ.

Následující kapitola je věnována stručné formulaci informací a získaných výsledků z předcházející kapitoly. Hlavním cílem této kapitoly je zhodnocení otázek dle cílů, které jsou rozděleny do jednotlivých baterií otázek.

Demografické údaje respondentů: Výzkumný soubor tvořilo 80 respondentů z toho 77 (96%) žen a 3 (4%) muži ve věku 20 – 26 let, průměrný věk všech respondentů je 22, 1 let. Respondenti jsou studenty 2. nebo 3. ročníku, zastoupení podle ročníků bylo téměř vyrovnané. V 3. ročníku bylo (55%) studentů tj. o 8 studentů více než ve 2. ročníku. Co se týče rozdělení respondentů podle fakult, největší zastoupení měla UTB a to v počtu 32 (40%) studentů, dále to byli studenti UPCE v počtu 21 (26%), studenti VŠPJ v počtu 15 (19%) a v neposlední řadě studenti v OSU v počtu 12 (15%) zastoupených.

Osobní názor respondentů na odbornou praxi: z této oblasti byla zkoumána výzkumná otázka: **Jak studenti hodnotí odbornou praxi?** Podle odpovědí studentů, kde se mohli vyjádřit k odborné praxi otevřeně, můžeme říci, že jsou jejich názory velmi smíšené a také ne moc pozitivní. Důležité je, že téměř polovina studentů (47,5%) hodnotí odbornou praxi jako obohacující zkušenost. Také se objevily názory, že považují odbornou praxi za výzvu, zábavu a nové poznávání. Zarážející je fakt, že negativně odbornou praxi hodnotí téměř čtvrtina studentů, objevovaly se často názory, že je odborná praxe nuda, nicnedělání, stres a povinnosti. Příjemnější odpovědi jsme mohli nalézt v otázce č. 6, kde 95 % studentů hodnotí odbornou praxi za nejdůležitější součást během studia, protože je praxe připraví mnohem více nežli teorie, 88 % studentů hodnotí odbornou praxi za nejlepší způsob, jak propojit teorii s praxí, 90 % studentů hodnotí odbornou praxi za velmi potřebnou, protože se díky ní naučí pracovat s lidmi, 58 % studentů hodnotí odbornou praxi jako výhodnou, protože si odpočinou od učení, 82% studentů hodnotí odbornou praxi za samozřejmou součást studia. 30% studentů hodnotí odbornou praxi za neúčinnou, protože se na ní nudí, což potvrzují odpovědi z předešlé otázky, 14% studentů hodnotí odbornou praxi za ztrátu času, protože nechtějí pokračovat v profesi ZSP, 21% hodnotí odbornou praxi za

zbytečnou, protože se stejně musí vše naučit v zaměstnání a 17% hodnotí odbornou praxi za depresivní, protože mají obavy z nového prostředí.

Shrnutí odpovědi na výzkumnou otázku: Studenti hodnotí odbornou praxi z větší poloviny pozitivně. Téměř polovina považuje odbornou praxi za zkušenost a velký počet studentů hodnotí odbornou praxi za nejdůležitější součást během studia a velmi potřebnou pro práci s lidmi.

Zajištění a příprava odborné praxe ze strany fakulty: z této oblasti byla zkoumána výzkumná otázka: **Jaké jsou rozdíly v přípravě a organizaci odborné praxe mezi OSU, UPCE, UTB a VŠPJ?** Velmi příznivě dopadly odpovědi na výběr vlastní praxe, kde si studenti ze všech fakult mohou vybrat zařízení, na kterém chtějí praktikovat. 100% spokojenosti ve volbě vlastní praxe zaznamenali studenti UPCE a VŠPJ. Malá část, konkrétně 2 studenti OSU a 4 studenti UTB, měla problém s výběrem vlastní praxe a fakulta jim nejspíše nevyhověla. Další otázka zjišťovala problémy se zajištěním odborné praxe. Z pohledu jednotlivých univerzit je otázka zajištění praxe nejjednodušší na VŠPJ, kde se k problému vyjádřilo pouze 20% studentů, nejčastějším problémem na VŠPJ byla nedostatečná kapacita zařízení. Celkem obstojně dopadla také UTB, kde mělo problém 28% studentů, ti nejčastěji vyjádřili důvod problému ze strany zařízení, kvůli neochotě a nezájmu. Se zajištěním odborné praxe si moc dobře nevedla UPCE, kde výsledky dopadly velmi špatně, kde 38% mělo nějaký problém, nejčastější důvod problému byla špatná komunikace ze strany fakulty. Nejhuře dopadla OSU, problém se zajištěním mělo až 58% studentů z důvodu nedostatečné kapacity ve zdravotnickém zařízení. Další otázka zkoumala, zda fakulta připravila studenty na odbornou praxi. Výsledky nedopadly velmi dobře, pouze na UTB probíhá kvalitní příprava, kde tak s tvrzením souhlasilo až 81% studentů. Příprava na UTB probíhala většinou formou schůzky ročníkového učitele, ale i formou písemného, nebo elektronického oznámení. Ostatní univerzity podle tvrzení nepřipravují studenty na odbornou praxi tak intenzivně a kvalitně, jak by měly. Dalo by se říci, že tyto tři fakulty byly ve výsledcích celkově vyrovnané, lépe z nich dopadla UPCE, protože alespoň u 60 % studentů potvrdilo, že probíhá příprava formou schůzky ročníkového učitele. Na VŠPJ i OSU probíhala nejčastěji příprava samostatně. Poslední otázka z této oblasti, která zkoumala pomoc ze strany fakulty, pokud by měl student na praxi nějaký problém, dopadla velmi překvapivě a podle mě i nečekaně, vzhledem k předchozím odpovědím. Celkem 85% si je jisto, že by studentům fakulta pomohla, kdyby se vyskytnul nějaký problém. Pokud porovnáme odpovědi studentů podle fakult, výsledky

jsou velmi vyrovnané, pouze UPCE trochu vyčnívala, protože 19% studentů nečekalo pomoc ze strany fakulty a 14% nedokáže situaci posoudit.

Shrnutí odpovědi na výzkumnou otázku: Podle výsledků, připravila a organizovala studenty na odbornou praxi nejlépe univerzita UTB. Za tyto odpovědi jsem velmi ráda a vděčná za to, že jsem mohla studovat právě na této fakultě. Dobře si vedla, co se týče organizace a přípravy na praxi také VŠPJ.

Pedagogická supervize: z této oblasti byla zkoumána výzkumná otázka: **Jak přínosná je pro studenty supervize?** Nejdříve se podíváme na otázku, zda vůbec probíhá u studentů pedagogická supervize. Velká část tj., 82% studentů odpověděla „Ano“. Ze zajímavosti uvádím, na které fakultě supervize podle odpovědí studentů spíše neprobíhá. Nejspíš kvůli nedostatečným znalostem studenti na UPCE odpovídali celkem často, že u nich supervize neprobíhá, a to 23% studentů a 19 % uvedlo, že neví, zda u nich supervize probíhá. Druhá otázka zjišťovala formu pedagogické supervize, 51% studentů uvedlo, že probíhá supervize formou skupinového setkání, 25 % studentů individuálním setkáním a 12% prostřednictvím semináře k odborné praxi. Opět pouze pro představu uvádím výsledky podle fakult, studenti UTB mají možnost supervize skupinovým i individuálním setkáním se supervizorem. Studenti VŠPJ mají nejspíš pouze skupinové setkání a studenti UPCE a OSU uváděli velmi smíšené odpovědi, většinou se vyjádřili k otázce vlastním názorem. Poslední, nejdůležitější a taky výzkumná otázka, zkoumá přínos odborné praxe. Odpovědi studentů mne celkem negativně překvapily, protože pouze pro 42 % studentů je supervize přínosná, především je přínosná u studentů ve Zlíně a Jihlavě, což vypovídá o tom, že na těchto fakultách probíhá supervize poctivěji a kvalitněji než na fakultě v Ostravě a Pardubicích. Pro 29% studentů není supervize nijak přínosná a 29% nedokázalo tuto situaci posoudit.

Shrnutí odpovědi na výzkumnou otázku: Z odpovědí vyplývá, že téměř pro polovinu studentů supervize není přínosná. Domnívám se, že výsledky jsou ovlivněny kvalitou supervize. Podle výsledků na UPCE a hlavně OSU neberou dostatečně v potaz supervizi, a proto pro studenty neměla supervize žádný přínos. Nejvíce přínosná supervize tak byla pro studenty UTB, ale i VŠPJ, jelikož fakulta kladla na supervizi větší význam.

Přínos všech dosavadních praxí: z této oblasti byla zkoumána výzkumná otázka: **Jak přínosná je odborná praxe u studentů?** Pro představu, kde studenti nejčastěji praktikují, jsem se dotázala a podle výsledků je nejčastější odborná praxe v nemocnicích, domovech

pro seniory a charitativních zařízení. Otázka č. 18 zkoumala, zda studentům změnilo odborné praxe pohled na jejich obor, 59% odpovědělo „Ano, pozitivně“ a pouze 12% odpovědělo „Ano, negativně“, což je velmi pozitivní výsledek a vypovídá o tom, že je pro studenty praxe významná. Velmi důležitá a výzkumná otázka, která zkoumala přínos odborných praxí, dopadla podle odpovědí následovně, 40% dotázaných odpovědělo, že byl splněn účel, protože se propojila teorie s praxí. Od praxe očekávalo 31% studentů více. Pro 21% studentů byl přínos odborné praxe značný, protože se již nebojí nástupu do zaměstnání a pro 4% studentů byl naopak přínos odborné praxe minimální, protože jim praxe nedaly nic nového.

Shrnutí odpovědi na výzkumnou otázku: Podle odpovědí, byla odborná praxe z větší části pro studenty přínosná, propojila se teorie s praxí a to je velmi podstatné.

Hodnocení odborné praxe, kterou studenti absolvovali naposled: z této oblasti byla zkoumána výzkumná otázka: **Jak studenti hodnotí kvalitu poslední absolvované odborné praxe?** Nejčastěji studenti na poslední praxi od doby realizace výzkumu praktikovali v nemocnicích, úřadu práce, městském a obecním úřadu, ale také na psychiatrii. Průměrně na praxi nejčastěji strávili 5dnů v týdnu a 8 hodin denně. Doba trvání cesty na praxi studentům nejčastěji trvala do 30 minut, uvedlo tak 51% studentů a 26% studentům trvala cesta na praxi do 1 hodiny. V otázce č. 24 jsme se zaměřili na kvalitu poslední odborné praxe. První otázka zkoumala, zda se pravidelně někdo věnoval studentovi na praxi, kde 85% studentů souhlasí s tím, že se jim někdo věnoval, 67% studentů si připadalo na praxi užiteční, 88% studentů souhlasilo s tvrzením, že jim byly na praxi zadávány samostatné úkoly, 94% studentů bylo přijato do kolektivu, 73% studentů se účastnilo na praxi sociálního šetření, 71% studentů provádělo administrativní činnosti, 59% studentů občas nemělo na praxi žádnou aktivitu a 51% studentů se na praxi nudilo. Velmi pozitivní zjištění je, že 76% studentů odpovědělo, že se shodoval průběh praxe s jejich představami, které měli na začátku před zahájením praxe. V závěrečné otázce měli studenti možnost se k poslední praxi vyjádřit a většina z nich odpovídala pozitivně. Mnoho studentů psalo, že poslední praxi hodnotí za velmi kvalitní, protože zde proběhlo propojení teorie s praxí. Také se studenti vyjadřovali k tomu, že mají díky praxi mnoho nových zkušeností a poznatků. V odpovědích byla také 2 negativní hodnocení v podobě, že se na praxi nudili a byla pro ně zbytečná.

Shrnutí odpovědi na výzkumnou otázku: Studenti hodnotí kvalitu odborné praxe z větší části pozitivně. Příjemné zjištění je, že se téměř všem na praxi někdo věnoval, byli přijati

do kolektivu pracovníků a mohli pracovat samostatně a díky tomu si připadali na praxi užiteční. Přes 70 % studentů provádělo na praxi sociální šetření a administrativní činnosti. Bohužel polovina studentů se také někdy na praxi nudila, což zjišťuje fakt, že zařízení nemají pokaždé pro studenty práci. Překvapující v pozitivním slova smyslu je, že praxe většinou odpovídala představám studentů.

ZÁVĚR

Teoretická část se zabývala obecně zdravotně sociální prací, definicí zdravotně sociálního pracovníka, vzděláváním zdravotně sociálního pracovníka v ČR, teoretickým a praktickým vzděláváním a propojením teorie s praxí. V poslední kapitole byla práce zaměřena konkrétně na odborné praktické vzdělávání, kde byla blíže definována odborná praxe a vše co s ní souvisí, například supervize, seminář k odborné praxi a sebereflexe a především student ve vztahu k výkonu praxe.

Praktická část byla založena na kvantitativním výzkumu, kde se pomocí dotazníkového šetření zjišťovali názory studentů na význam a přínos odborné praxe. Praktická část byla rozdělena na tři části. V první části byl charakterizován výzkum, výzkumný problém, cíle výzkumu, výzkumné otázky, metoda a druh výzkumu, výzkumný vzorek, realizace výzkumu způsob zpracování dat. Ve druhé části byly vyhodnoceny výsledky, které byly znázorněny do tabulek a grafů. V poslední části byla vedena diskuze, kde byly rozebrány v závěru důležité výsledky spojené s cíli práce.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit názory studentů na význam a přínos odborné praxe v rámci oboru Zdravotně sociální pracovník. Dospělo se k závěrům, že studenti hodnotí odbornou praxi z větší poloviny pozitivně a považují ji za obohacující zkušenost. Velmi podstatným zjištěním je fakt, že je odborná praxe pro větší počet studentů přínosná, protože se propojila teorie s praxí. Podle mého názoru je to velmi podstatné zjištění a poukazuje na to, že je pro studenty odborná praxe opravdu důležitá a významná.

Byla bych velmi ráda, kdyby mohly být výsledky této práce inspirací pro fakulty na univerzitách OSU, UPCE, UTB a VŠPJ. Fakulty by tak dostaly zpětnou vazbu z primárního zdroje a to od studentů. Hodnocení může být užitečné k posouzení kvality odborné praxe a může přispět k jeho odbornému vývoji a zlepšování nejen povinných odborných praxí, ale i výuky související se supervizí. Aby se docílilo lepší kvality odborné praxe, můžou být výsledky stále aktuální a to tak, že by se prováděl výzkum u studentů každoročně v rámci povinné součásti portfolia praxe. Práce by také mohla posloužit samotným studentům oboru Zdravotně sociální pracovník, aby se informovali o vzdělávání v této sféře a o průběhu odborných praxí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] GEHLERT, Sarah and Teri BROWNE, 2012. *Handbook of Health Social Work*. 2. edition. New Jersey: John Wiley & Sons. ISBN 9781118115916.
- [2] GULOVÁ, Lenka, 2011. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3379-1.
- [3] HANUŠ, Petr, 2007. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce: Role sociálního pracovníka*, (1), 5-6. ISSN 1213-6204.
- [4] HAVRDOVÁ, Zuzana, 1999. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: OSMIUM. ISBN 80-902081-8-5.
- [5] HAVRDOVÁ, Zuzana a Martin HAJNÝ, 2008. *Praktická supervize: průvodce supervizí pro začínající supervizory, manažery a příjemce supervize*. Praha: Galén. ISBN 978-80-7262-532-1.
- [6] KADUSHIN, Alfred and Daniel HARKNESS, 2014. *Supervision in Social Work*. 5. edition. New York: Columbia University Press. ISBN 978-0-231-52539-8.
- [7] KAHÁNKOVÁ, Jana a kol., 2012. *Průvodce odborným praktickým vzděláváním v sociální práci*. Pro studující. 3. vydání. Ostrava: tiskmorava.cz. ISBN 978-80-7368-468-6.
- [8] KUTNOHORSKÁ, Jana, 2009. *Výzkum v ošetrovatelství*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-2713-4.
- [9] KUTNOHORSKÁ, Jana, Martina CICHÁ a Radoslav GOLDMANN, 2011. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3843-7.
- [10] KUZNÍKOVÁ, Iva a kol., 2011. *Sociální práce ve zdravotnictví*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3676-1.
- [11] LEVICKÁ, Jana, 2002. *Teoretické aspekty sociálnej práce*. Trnava: Trnavská univerzita. ISBN 80-89074-39-1.

- [12] MAHROVÁ, Gabriela, Martina VENGLÁŘOVÁ a kol., 2008. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2138-5.
- [13] MAROON, Istafan, Oldřich MATOUŠEK a Hana PAZLAROVÁ, 2007. *Vzdělávání studentů sociální práce v terénu. Model pro supervizi*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1307-9.
- [14] MATOUŠEK, Oldřich, 2008. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1., Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.
- [15] MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2001. *Základy sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-473-7.
- [16] MUSIL, Libor, 2007. Kvalifikovaný sociální pracovník je schopen s klientem samostatně pracovat. *Sociální práce: Role sociálního pracovníka*, (1), 7-11. ISSN 1213-6204.
- [17] NAVRÁTIL, Pavel, 2001. *Teorie a metody sociální práce*. Vyd. 1., Brno: Zeman. ISBN 80-903070-0-0.
- [18] NAVRÁTIL, Pavel a Monika ŠIŠLÁKOVÁ, 2007. *Praktické vzdělávání v sociální práci*. Brno: Centrum praktických studií. ISBN 978-80-7399-343-6.
- [19] NAVRÁTILOVÁ, Jitka, 2009. *Pojetí praktického vzdělávání sociálních pracovníků*. Brno: Masarykova univerzita. Disertační práce. Fakulta sociálních studií. Katedra sociální politiky a sociální práce. Školitel: prof. PhDr. Libor Musil, Csc.
- [20] PUNOVÁ, Monika a Jitka NAVRÁTILOVÁ, 2014. *Praktické vzdělávání v sociální práci optikou konceptu residence*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-7337-1.
- [21] ŠIMEK, Antonín, 2004. *Supervize – kazuistiky*. Vyd. 1. Praha: Triton. ISBN 80-7254-496-9.

- [22] VAŠKO, Michaela a Zlatica DORKOVÁ, 2012. *Deník odborné praxe*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií.

Internetové zdroje:

- [23] Ostravská univerzita v Ostravě [online]. © 2006 - 2016 [cit. 2016-01-9]. Dostupné z: <http://fss.osu.cz/>
- [24] Univerzita Pardubice [online]. © 2016 [cit. 2016-01-9]. Dostupné z: <http://www.upce.cz/>
- [25] Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně [online]. © 2000 - 2016 [cit. 2016-01-9]. Dostupné z: <http://www.utb.cz/>
- [26] Vysoká škola polytechnická Jihlava [online]. © 2016 [cit. 2016-01-9]. Dostupné z: <http://www.vspj.cz/>

Legislativní zdroje:

- [27] ČESKO. Zákon č. 96 ze dne 4. února 2004 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 30, s. 91 - 96. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.
- [28] ČESKO. Vyhláška č. 55 ze dne 14. března 2011 o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 20, s. 55. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
OSPOD	Orgán sociálně – právní ochrany dětí
OSU	Ostravská univerzita v Ostravě
UPCE	Univerzita Pardubice
ÚP	Úřad práce
UTB	Univerzita Tomáše Bati
VŠPJ	Vysoká škola polytechnická v Jihlavě
ZSP	Zdravotně sociální pracovník

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 Pohlaví</i>	42
<i>Graf 2 Věk respondentů</i>	43
<i>Graf 3 Ročník respondentů</i>	44
<i>Graf 4 Studium na univerzitě</i>	45
<i>Graf 5 Odpovědi na odbornou praxi</i>	46
<i>Graf 6 Možnost výběru zařízení praxe</i>	50
<i>Graf 7 Výběr vlastní praxe dle fakult</i>	50
<i>Graf 8 Problém se zajištěním odborné praxe</i>	51
<i>Graf 9 Problém se zajištěním odborné praxe dle fakult</i>	51
<i>Graf 10 Důvod problému se zajištěním odborné praxe</i>	52
<i>Graf 11 Příprava na odbornou praxi</i>	53
<i>Graf 12 Příprava na odbornou praxi dle fakult</i>	53
<i>Graf 13 Forma přípravy na praxi</i>	54
<i>Graf 14 Forma přípravy na praxi dle fakult</i>	54
<i>Graf 15 Pomoc se strany fakulty</i>	55
<i>Graf 16 Pomoc ze strany fakulty dle fakult</i>	55
<i>Graf 17 Pedagogická supervize</i>	57
<i>Graf 18 Pedagogická supervize dle fakult</i>	57
<i>Graf 19 Forma pedagogické supervize</i>	58
<i>Graf 20 Forma pedagogické supervize dle fakult</i>	58
<i>Graf 21 Přínos pedagogické supervize</i>	59
<i>Graf 22 Přínos pedagogické supervize dle fakult</i>	59
<i>Graf 23 Zařízení, kde studenti nejčastěji vykonávali praxi</i>	61
<i>Graf 24 Počet hodin odborné praxe</i>	62
<i>Graf 25 Počet hodin odborné praxe dle fakult</i>	63
<i>Graf 26 Dostatek počtu hodin praxe</i>	64
<i>Graf 27 Pohled na obor Zdravotně sociální pracovník díky praxím</i>	65
<i>Graf 28 Přínos odborných praxí</i>	65
<i>Graf 29 Zařízení, ve kterém studenti absolvovali odbornou praxi naposled</i>	68
<i>Graf 30 Průměrný počet dnů v týdnu strávený na praxi</i>	69
<i>Graf 31 Čas strávený denně na praxi</i>	69
<i>Graf 32 Doba trvání cesty na praxi</i>	70

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 Věk respondentů.....</i>	<i>42</i>
<i>Tabulka 2 Ročník studia</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka 3 Studium na univerzitě</i>	<i>44</i>
<i>Tabulka 4 Počet odpovědí na odbornou praxi.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka 5 3 slova, když se řekne odborná praxe</i>	<i>47</i>
<i>Tabulka 6 Osobní názor na praxi</i>	<i>48</i>
<i>Tabulka 7 Počet hodin odborné praxe.....</i>	<i>62</i>
<i>Tabulka 8 Názor na poslední odbornou praxi</i>	<i>71</i>

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Erika Komoňová a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, oboru Zdravotně sociální pracovník.

Ráda bych Vám položila pár otázek, prostřednictvím tohoto dotazníku, které mi poslouží jako podklad při zpracování bakalářské práce na téma „Význam odborné praxe u studentů oboru Zdravotně sociální pracovník“. Dotazník je anonymní a proto prosím o co nejpravdivější odpovědi.

Předem vám velmi děkuji za Vaše odpovědi a Váš čas věnovaný tomuto dotazníku.

Pokyny k vyplnění dotazníku:

pokud nebude uvedeno jinak, zakroužkujte prosím jen jednu odpověď, která nejvíce vyhovuje Vašemu názoru.

1. Pohlaví

- muž
- žena

2. Věk

3. Studuji ročník

4. Jsem studentem/studentkou

- a) Univerzity v Ostravě
- b) Univerzity v Pardubicích
- c) Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně
- d) Vysoké školy polytechnické v Jihlavě

5. Napište 3 slova, které se vám vybaví, když se řekne odborná praxe

.....

U každého výroku označte to, co nejvíce vystihuje Váš názor.

6. Osobně považuji odbornou praxi:

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Za nejdůležitější součást během studia, praxe mne připraví na budoucí povolání mnohem více, nežli teorie				
Za nejlepší způsob, jak propojit teorii s praxí				
Za účelnou, díky praxi získám nové kontakty a příležitosti pro další možnost mého uplatnění				
Za velmi potřebnou, díky praxi se naučím pracovat s lidmi a porozumět jim				

Za výhodnou, alespoň si na nějakou dobu odpočinu od učení				
Za přiměřenou, praxe je samozřejmá součást našeho studia				
Za neužitečnou, stejně se většinu času na praxi nudím, protože nemají pro mě práci				
Za ztrátu času, stejně tuto práci po absolvování školy nebudu dělat				
Za zbytečnou, stejně se vše musím naučit, až nastoupím do zaměstnání				
Za depresivní, mám z toho jenom navíc zbytečné obavy z nového prostředí a nového kolektivu pracovníků				

7. Vyhověla Vám fakulta ve výběru vlastního sociálního, nebo zdravotnického zařízení, kde jste chtěli absolvovat odbornou praxi?

- a) Ano
- b) Ne
- c) O výběru praxe rozhoduje pouze fakulta

8. Měl/a jste někdy problém se zajištěním odborné praxe?

- a) Ano

Pokud jste měl/a problém se zajištěním praxe uveďte z jakého důvodu: (nedostatky ve smlouvě, špatná spolupráce s fakultou, nedostatečná kapacita...)

.....

- a) Ne

9. Připravila vás fakulta průběžně během studia na nástup na každou blokovou odbornou praxi?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

10. Jakou formou probíhá u Vás příprava na jednotlivé bloky praxe? (možnost označit více odpovědí)

- a) Formou schůzky ročníkového učitele, garanta praxe, případně koordinátora praxe
- b) Formou písemného, nebo elektronického oznámení
- c) Formou samostatné přípravy
- d) Jiné
(doplňte).....

11. Pokud by jste měl/a na praxi jakýkoliv problém, máte možnost se na někoho obrátit ze strany fakulty?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nedokážu posoudit

12. Probíhá u Vás pedagogická supervize?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

13. Pokud máte možnost pedagogické supervize, jak u vás probíhá? (možnost z více odpovědí)

- a) Individuální setkání pouze se supervizorem
- b) Skupinové setkání se supervizorem a ostatními studenty
- c) Prostřednictvím semináře k odborné praxi

d) Jiné
(doplňte).....

14. Je poskytovaná pedagogická supervize pro Vás přínosná?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nedokážu posoudit

15. Vypište všechna zařízení, kde jste všude během studia praktikovali

.....
.....
.....

16. Uved'te počet hodin odborné praxe, které musíte splnit za celou dobu Vašeho studia.....

17. Je počet hodin, které musíte absolvovat na odborné praxi dostačující?

- a) Ne, mělo by být mnohem více hodin praxe a méně hodin teorie
- b) Ano, je to dostačující
- c) Počet hodin je mnoho, ale nevádí mi to
- d) Počet hodin je zbytečně příliš mnoho

e) Jiné
(doplňte).....

18. Změnily Vám dosavadní praxe pohled na obor Zdravotně sociální pracovník?

- a) Ano, pozitivně
- b) Ano, negativně
- c) Nezměnil

19. Jak byste zhodnotil/a přínos dosavadních odborných praxí pro další možnost uplatnění v zaměstnání?

- a) Značný, díky praxi se nebojím nástupu do zaměstnání
- b) Byl splněn účel, propojila se i teorie s praxí
- c) Průměrný, očekával/a jsem více
- d) Minimální přínos, praxe mi zatím nedaly nic nového
- e) Jiné (doplňte)

20. Máte nějaké připomínky k samotnému průběhu odborných praxí?

- a) Ano (prosím doplňte)
.....
- b) Ne

Vyjádření k praxi, kterou jste naposled absolvovali:

21. V jakém/ v jakých zařízení jste naposled absolvoval/a odbornou praxi v tomto ročníku studia?

.....

22. Prosím uveďte, kolik dnů a hodin denně jste v průměru na praxi trávil/a?

.....

23. Jak dlouho Vám trvala cesta z domova na praxi?

- a) Do 15 min.
- b) Do 30 min.
- c) Do 1 hod.
- d) Přes 1 hodinu

24. U každého výroku označte to, co nejvíce vystihuje Váš názor.

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Věnoval se Vám pravidelně někdo na praxi?				
Připadal/a jste si na praxi užitečný/á?				
Byly Vám zadávány samostatné úkoly?				
Přijali Vás pracovníci do kolektivu?				
Dostal/a jste se do kontaktu s klienty?				
Probíhalo na Vaší praxi sociální šetření?				
Prováděl/a jste administrativní činnosti?				

Byly chvíle, kdy jste na praxi neměl/a žádnou činnost?				
Byly chvíle, kdy jste se na praxi nudila?				
Odpovídal průběh praxe a její pracovní náplň představám, které jste měla/a před jejím zahájením?				

25. Pokud máte jakékoli připomínky k průběhu Vaší poslední praxe, zde je můžete zmínit.

.....

.....

.....

Děkuji Vám za Vaše odpovědi a čas, který jste věnovali tomuto dotazníku.